

Ljubljanski

Leposloven in znanstven list.

Štev. 2.

V Ljubljani, dné 1. svečana 1893.

Leto XIII.

Gazele.

1.
 Tvoja slika stopa méni pred oči,
 Rado se na nji okó mi pomudí.
 Kje slikar si, da takó bi risal,
 Kakor si, spomin moj, zvésto risal tí?
 Znan je méni ta obraz predobro:
 Lep je danes kakor bil nekdanje dúi.
 In učakam naj še let nebrojno,
 Nikdar njega mili svit ne pomedlí.
 Staraš se, spomin, a kar prineseš,
 Spet mladó cvetoče v dúši oživí . . .

2.
 Ognjena plamení ljubezen v dúši moji,
 Zató živím z usodo v neprestanem boji.
 Velevala mi je, velevala mi sedaj:
 Ne smeš, zemlján, živeti v rádstvi opoji!
 Kaznuje strogo me, ker svét mi ni ukaz,
 Kaznuje s tem me, da živím v bližini tvoji.
 Ob zóri se ko biser rósa nam iskrí,
 A jasni blesek gine v solnčnem toplém soji:
 Takó izginja sladki pôkoj mi srcá,
 Ko greje čar ga tvoj, da kri nemirna vzroji!

3.
 Ime oslavlil ljúbo rad bi njeno — móči ni!
 Razvnel bi s pesmijo srcé ledeno — móči ni!
 Da peti morem, kakor je Prešéren,
 Takó čaróбно in takó vzneseo — móči ni!
 Da je v oblasti méni, dúše svoje
 Zadušil bi ljubezen raznečeno — móči ni!
 Že mislil sem, da mi srcé občútno
 Življenju bode mrtvo in dreveno — móči ni!
 Občútnejše mi je, ker pozabiti,
 Da sem pokopal nádejo iskreno — móči ni!

4.
 Izpremenil nisem svojega mišljenja — sklep je čvrst!
 Nikdar konca mi ne bode hrepenenja — sklep je čvrst!
 Blága čústva, dvigajte mi prsi moje,
 Dókler v mojem žitji dan se z dnevom menja — sklep je čvrst!
 Búči krik ob méni, sreča, jeze tvoje,
 Brez strahú stojim v središči ti vrvenja — sklep je čvrst!
 Srečen sem že bil, čétudi kratke hipe,
 Zdaj navaditi se moram še mučenja — sklep je čvrst!
 Če opešam ali zmagam, tàkrat odpočijem,
 Tàkrat konec bode ljutega borjenja — sklep je čvrst!

Rástislav.

Iz lepših dnij.

V.

Minil si, let mladostnih čas,
 In zresnil se je moj obraz,
 Jesén mi že naproti gré,
 Bojí se tiho je srcé . . .
 Ljubezni gasne prejšnja moč,
 Izginja upom prejšnji raj,
 Temní se vere jasni žar,
 Zamán kesam se, vzdiham zdaj,
 Kar sládko čutil sem nekoč,
 Takó poslej ne bom nikdár!

VI.

Ko me hudó bolí
 Bridkostij srčnih sila,
 Med trdimi ljudmi
 Ne iščem tolažila.
 Trpeče mi srcé
 Tolaži up samó:
 Prebil si mnogo žé,
 Prebiješ tudi tó . . .

VII.

Pod zémľjo spavaš, mati draga,
 Ti solnce mojega srcá!
 Zakaj te rana smrt objela
 In v grob odvélá je s svetá?

Ti sina nékdaj si umela,
 In umel te je sin ljubéč,
 Umeje še te v mirnem grobu,
 A ti ne úmeš njega več!

VIII.

Zapustil sem hrupni svet,
 Umrle so v srci náde,
 Zdaj žalosti tihe prevzet
 Zamišljen sem v dneve mlade.

Življenje nanese takó
 Pri vseh pozemeljskih sinih,
 Kadár jim náde pomró,
 Živeti začnó ob spominih . . .
 Dolénjec.

Zvezda.

Ko pógled moj zvečer sanjavo
 Uhaja v zvezdnato nebó,
 Na zvezde si želim v višavo,
 Ker žitje góri je lepó.

A kaj bi me nosila želja
 V višavo sredi zvezdnih čet?
 Naš svet je tudi dom veselja
 In zvezda tudi ta je svet!

Breda.

Abadon.

Bajka za starce. Pripoveduje Nejaz Nemcigren.

(Dalje.)

II. ¹⁾

Blizu tiste rečice Sotle, katera že tisoč let politiško loči Slovence od Hrvatov, na nizkem obrézji, polagoma rastočem iz ravnine, stoji prostoren, čveterokoten, visokozidan ógrad s stolpiči na vsakem oglu. Sredi južne stene je tik ceste širok vhod, katerega zapirajo stara železna vrata; pri vratih znotraj sloni vratarjeva hišica z oknom na cesto. V sprednji polovici rečenega ógrada se razprostira belo posuto dvorišče; na obeh stranéh te polovice se vrsté gospodarska poslopja, hlevi, skednji, kleti in žitnice ter stanovanja za družinčad. Na sredi, na vse strani prosto, pa stoji gospódsko poslopje s plemenitaškim grbom nad vežnimi vrati, stara vender ukusna stavba z visokimi okni in z nadstropjem. V ozadji obzidanega čveterokotnika pa je skrbno obdelan sadovnják z novim cvetličnjákom.

To je Cvetánin dvorec.

Spredi in zadi se razgrinja ravno polje s plodnimi njivami in travniki. To polje obrobľajo na levi in desni strani zložna brda, ob-sajena s plemenito vinsko trto. Pod temi griči so majhne vasi z večinoma lesenimi hišami, ki imajo rdeče pobarvane stene in slamnate strehe. Po brdih so vsejani vinski hrami in bele zidanice brez števila in reda; ondu se časti Vinko Lozič, katerega so stari pagani imenovali bogá Bakha. Menj številne se nam pa zdé cerkve, katerih med tem maloimovitim prebivalstvom ni toliko in takó očitih, kakor so ob górenji Savi in ob Savinji. Góri ob Sotli in dóli ob Savi vidimo ponosne gradove z velikimi pristavami, v širi dalji pa gleda z zelenih gorá kranjskih, štajerskih in hrvaških iz hrastove in bukove šúme tú

¹⁾ V poslednji številki čitaj na strani 5., v 16. vrsti od zgoraj, namesto „meteor“ pravilno „metež“.

bela cerkvica, katero je nekdanj sezidal pobožni kmet, ondu siva razvalina gradú, katerega je dal postaviti srednjeveški vitez kmetom za strahovanje. Po sredi te ravni se vije motna, ribovita rečica Sotla v globoki, brezskalni strugi proti Savi.

Veselo, blagosrčno in kakor po vseh vinskih krajih lahkoživo in srednjeimovito ljudstvo prebiva na obeh bregovih rečice Sotle. Tista nošnja in šega, tista govorica, tiste pravljice in pesmi domujejo tu in tam; može in ženijo, bratijo in botrinijo se z desne na levo in z leve na desno stran; vender koliko razliko, koliko prégrado je med obema bregovoma ustanovila tisočletna zgodovina, toli sovražna jednemu in tistemu národu, stanujočemu na obeh bregovih, národu, kateri bi bil po svojih vrlinah vreden večje sreče in slave! Dà, če gledaš deželico ob dolnji Sotli ali od severnih bizeljskih ali od južnih zagorskih gor, od veselja ti utriplje srce, da je tudi ta rajska zemlja »liepa naša domovina«; zajedno pa ti zaigrá solza v očesi, ko se spomniš iz zgodovine, da prav ta blagi, a premehki národ ni bil samó »stare slave djedovina«, nego tolikrat to, kar imenujejo Nemci »Völkerdünger«; da je drugim národom mladil kri in mózeg, da je hodil za stranskimi mogotci, verno in potrpežljivo jim služěč, in da se je mnog sin, ki bi bil med nami »naša dika«, ujel v zlato mrežo, da je prodal tujcem um in srce ter potlej pozabil matere svoje in preganjal rodne brate.

Toda nazaj k naši povesti!

Abadonovi služni duhovi so Samorada Veselina hipoma prenesli od savske brežine v Cvetánin dom in ga tam rahlo postavili na cesto pred vratarjevo hišico. Samorad je skozi gosto zamreženo okno spoznal svojega znanca, starega vratarja Miška, ki je v medlorazsvetljeni, nizki sobi sam samcat seděl za debelotesano hrastovo mizo. Pred sabo je imel stare mere bokal starega vina, krožnik z obilimi kosovi tolstega kopuna in skledo rmenih krapov, kakeršnim pravijo okolo Kranja »bob«. Vrtar Miško je baš pri delu, ki krepi teló: steklenico je izpraznil do polovice, jeden krop cmoká med zobmi, drugega drži v roki, tretjega meri z očmi.

V tem potrka Samorad na okno. Miško se oblastno odzove, ne da bi obrnil očij od sklede:

— Pozvôni, kdor hoče v hišo! —

Samorad se sklóni pod okno in zakliče:

— Čujte Miško! Jaz sem, Veselin!—

Potlej je bilo pa takoj vse drugače, in Samorad je v malo trenutkih seděl za mizo pri vratarji, ki je znanemu gospodu celó ponudil kupico vina. Takó ga je razveselila Samoradova priljudnost.

— Prišlo je, česar se nismo nádejali, povzame Miško besedo. Kolikrat sem vam šel odpirat na táko trkanje, danes pa sem vas pozabil hitreje nego prodano psè. —

— Prav žalostno, res, odgovori Samorad. Vender, kakor sedaj vse kaže, pozabiti me bodete morali še bolj. Je li bila poroka vsa v redu? —

— Vse je bilo v najlepšem redu, gospod. Nevesta se je nekoliko solzila, če dovolite. Pravijo pa, da je sedaj taka navada pri go-spódi. —

— Dosti povoda se je imela solziti! vzdihne Samorad. Kaj pa ženin? Kakó se je nosil? —

— Veselega žarečega obraza je bil, če dovolite, kakor ga še nikdar nisem videl. Ko smo se vozili od poroke, splašili so se mu konji od streljanja in skočili v stran. Gospod je padel z vozá in si pohabil nogo; vender ne hudó. Posadili so ga zopet v kočijo in ga potlej prenesli iz kočije v naslanjác k obedni mizi. Tam, če dovolite, že dve uri jé in pije, kričí in pòje. To pa, če dovolite, vender pomeni nekaj hudega, ako se ženin zvrne na vožnji od poroke. Bog nas váruj nesreče! —

— Ubila ga strela! zamrmrá Samorad.

— Némojte, gospod, také govoriti! Želim vam vso srečo. Zelel sem vam, in želeli so vam vsi, ki vas poznajo, gospodičino Cvetáno za nevesto. Toda Bog je drugače odločil. Bog váruj, da bi želel nesrečo novemu svojemu gospodarju. —

— Pošteni ste, Miško, in vedno vas čislam! Ali me še kdaj izpustite skozi železna vrata, če potrkam kakor nekda? —

— Morebiti vas bodem, če dovolite, morebiti ne; kakor bode božja volja in povelje novega gospodarja. Dà, gospod, starih časov ne bode več, če dovolite. Veliko se še izpremení, zlasti za nas si-romake. —

— Vsaj kako pisemce moje bodete stisnili gospé v róko? Ali tudi ne? —

— Kaj bi gospé dražili rahlo srce; kaj bi je spominjali tega, kar mora pozabiti! Če dovolite, gospod Veselin, pojdite v širi svet; mladí ste, bogati ste in lep gospod, da nimate vrstnika v vsem Zagorji; vam cvetè še mnogo gospodičin! Težko se poslavljam od vas, če dovolite; toda videli ne bodete veselejšega človeka od mene, kadar se vrnete v naše kraje z ljubo ženko pod pázduho. Mèni se vse také zdí, če dovolite, da to skoro ućakamo. —

Stari Miško je to povedal prav goreče in potrdil z globokim požirkom iz kozarca.

— Ljubi Miško, pravi Samorad, ravnaje se na odhod, prav rad sem vas imel, in tudi vi, mislim, mene niste nikoli črnili in tožili pri Cvetáni. Zató vam sezam prijateljski v roko. V spomin pa vzemite to-le urico, katero sem ravnokar dobil nalašč za vas. —

— Nikar, gospod! Ta ura je záme predragocena! Če dovolite, mēni se spodobi samó kaka malenkost. —

— Ne, Miško, dragó vas cenim. Zatorej, le obdržite jo. —

Napósled je Samorad Mišku vender usilil uro, ki je bila res dragocena. Prinesli so mu jo bili nevidoma služni duhovi.

Samorad stopi iz vratarjeve sobe na temno dvorišče. Nikogar ni ondu. Samó domači pes veselo zalaja in skoči k znanemu gospodu; toda žalostno cvili in išče potlej sledú, ko se dá Samorad neviden in netehten prenesti v svetlo svatovsko dvorano.

Ondu nepovabljeni svat sevéda précej zapazi, da zánj niso pogrnili mize, niti mu pripravili sedeža. Séde torej na peč in prav hvalen je pečarju za ta prijetni sedež, s katerega ga pač ne spodí nihče. Ondu je tudi najugodnejši prostor za opazovanje vsega pirujočega omizja. Tega opazovanja se Samorad précej loti, skrbno pazéč, da nikakor ne izdá nevidne svoje navzočnosti.

Samoradu nasproti sedí Cvetána, v nevestini opravi še bolj cve-toča. To je res krasna ženska v cvetji jedenindvajsetega leta. Opazovalcu svetá zadošča, če povém, da je bil Cvetánin oče plemenit Hrvat iz Zagorja, mati pa Slovenka z ljubljanskega polja. Bralcem bolj teoretiškega značaja bi bilo pa treba sliko lepe neveste izobraziti z navdušenimi besedami, in kakor zemljemerec zemljó na parcéle, jednotno krasoto razkosati v posamezne podrobnosti. Tega pa ne morem, ker se mi ta obrazek preveč smili.

Spominjam se, da sem nekđaj bral Anakreontovo osemindvajseto odo, kjer pesnik obrazniku narekuje, kakó naj mu vpodobi lépo déklico. Tudi ne morem pozabiti, kakó je sloveči Ariosto v desetem spevu svoje epopeje »Orlando Furioso« sesnoval lepoto nesrečne Olimpije; takisto se domišljam vseh lepot, katerih so realisti srednjega veka pri lepi ženski našteli trikrat sedem in pozneje celó trideset. Bral sem veliko takih opisov, čudil se mnogim takovim slikam — ako bi pa sedaj vse te opise in slike predočil Samoradu, tedaj bi on izvestno trdil, da so vse dosedanje lepote jedino senca proti lepoti Cvetánini. Bil je ves zamaknjen v obličje ljubljene device; želel si je kár stotero očj, da bi stotero užival nje stotere krasote, in rekel je sam

v sebi: Ni mi žal, da sem nádejo, še kdaj to krasotico imenovati svojo, kupil od peklenskega vraga! —

Takó mladina! Mi stari možjé pa sodímo hladneje. Čim lepše je cvetje, tem prej se ospè. Pridejo skrbí in težave zakonskega življenja, prevare in strastí in naglo izpodjedó cvetje ženskega lica. Kolikokrat se nam je pripetilo, da smo v spominu ohranili podobo lepega ženskega obraza iz davnih let; toda žalostno smo bili presenečeni, ko smo v poznih letih zopet srečali znanko mladih dnij in na nji zapazili ne ostankov nego razvaline nekđaj obožavane lepote. O takih prilikah modrujemó potlej izkušeni starci, da je prave vrednosti jedino le duševna lepota. Kar se tiče Cvetáne, moramo pa za sedaj še samó domnevati, da se pri nji uresniči stari rek, da v lepem telesi biva tudi lepa duša. Res sije z njenega zornega obličja prav prikupno žar ljubeznivosti in deviške čistosti, in smili se nam ta obrazek, ko bremo z njega tožno udanost v sedanjo usodo, kateri bi se ne bi bila podala, da je imela več krepke volje in je bolje poznala priliznjeni zvijačni svet.

Kolikor sem se preveč pečal z nevesto, toliko menj naj se bavim z ženinom; sósebnó, ker celó mlade bralke ne zahtevajo, da bi govoril tudi o moški lepoti.

Zraven neveste je torej sedèl ali pravše, zaradi noge, pohabljene na vožnji od poroke, posajen bil ženin Peter Pavlič, Cvetánin bivši váruh. Mož ima petinpetdeset let; marsikdo bi mu jih prisodil menj. Rastí je srednje in je rejen malone predobro. Na kratkem vrátu mu tíči okrogla glava rdeče poltí. Tolste ustnice mu pokrivajo gosti résasti brki, ki so danes lepó črni. Okrogli nos nad njimi se žarí kakor puranov podbradek in je iz vseh pogledov preobil. Oči so črne, majhne in lokave. Široko, gladko čelo pokriva lasulja, ki je danes izjemoma črna namesto vsakdanje rjave. Odeva ga nov frak po najnovejšem kroji in šivu, ki je nemara zató preozek, da se lože na telovniku izkazuje debela zlata verižica njega ure. Roke so krepke, kakor da so vajene težkega dela, in na debelih zarjavelih prstjéh se baha premnogo dragocenih prstanov — neolikana razstavnica moževih dragotin. Gospod ni povsem napačen in bi prijál nepreostremu poznavalcu ljudij ne baš za prijatelja, vendar za soseda pri tisti mizi v kavarni, kjer imajo dókaj časnikov. Prav prikladen bi bil za očeta do-rasle jedinice ali še bolj za strijca brez žene in otrók. Izvestno pa se je zmotil o dóbi in svojih krepostih ter izgrešil svoj poziv, ko je stopil med ženine, in to pred mlado nevesto.

Preveč nasprotja je med novoporočeno dvójico: ona kakor nežna roža, ki jo je oživilo majnikovo solnce; on kakor bohótna georgina, ki jo je opalila listopadova slana!

Sploh je v veliki, bogato opravljeni dvorani opazovati stari in novi čas, stari in novi ukus ali neukus. Ob stenah visé starinske slike in nove preproge. Izpod stropa se leskečejo bliskovne svetilke; na mizi brlé voščene sveče, nemara samó zató, da se zopet kdáj razstavljajo in postavljajo starodavni srebrni svéčniki. Stare gospé in gospodičine, tete in ujne, bratranke in sestranke, zalve in svasti imajo težka, svilena krila, prikrojena po novi šegi, v katerih se sučejo po stari svoji navadi. Razobesile in razpele so náse staro zlatino in stare bisere, da bi si mladile stara lica, ali vsaj koga opominjale, da so bile nekđaj mlade in zale. Dve cvetoči mladi gospodičini sta tudi zašli v to družbo, morda samó zaradi različja; tam stare tete, druga drugo zavistno opazujé in pušice svojih jezikov mazaje z medom, tukaj živahna, iskrena šaljivost, izvirajoča iz zavesti zlate mladosti in iz kipečega srca. Ti mladi samíci sta imeli za zabavo odločenega jedinega mladega moškega iz vse družbe, in ta je bil selski kapelan: dober govornik sicer na leci in med moškimi, ali tukaj mu je delalo dókaj preglavice, da je moral na desno in na levo odgovarjati bistrima gospodičinama, kateri sta v gospodovem neznanji tiste umetnosti, kakó se je láskati mladim gospodičinam, ne toliko iskali kolikor nahajali največ zabave. Ostala moška gospóda so bili, ker se plemenita rodbina nevestinega očetnega kolena ni udeležila svatovanja, ženinovi sorodniki in znanci iz bližnje okolice, sáme šetajoče denarne vreče, možjé, ki so si nekaj s trgovino in bolj še s posojevanjem na neznosne obresti, in sploh s tem, da so záse izkoriščali stiske in nadloge rojaka-kmeta, nagrabili lep imetek. Omike in olike niso imeli in so jo sploh mrzili ter se ogibali občevanja z ljudmi, ki imajo menj v blagajni, tem več pa v glavi in v dostojanstvu nego oní. Njih vzori so se sukali okolo zlatega teleta, vsa njih politika pa okolo načela, da se mora slepó služiti in poslušno glasovati za gospode, ki lahko kaj dovolijo ali kaj prepovedó in kateri utegnejo kaj spregledati in prizanesti, ako si se včeraj ali danes preočito drgnil ob paragrafe kazenskega zakonika. Ugleda in veljave jim ni bilo med národom. V lice se jim je kmet klanjal in hvalil njih dobrotnost; za hrbtom pa jih je grozovito črtil in klel ter se rad spominjal óne pravljice, da je dobro umreti tisti dan, kadar umrè takov volčji bratoderec. —

Izjema je bil domači župnik, ki najodličnejšim svojim župljanom ni mogel odreči prisotnosti svoje. Sedél je med nevesto in nje prekosavsko

zalvo in bil kos težavni svoji nalogi. Znal je zanimati malobesedno, nekaj zamišljeno, nekaj razmišljeno nevesto, pa tudi zamerljivo, zbadljivo póstarno gospó, ki je priljudno-ošabno gledala na menj imovite vrstnice. Te pa so si za vračilo šepetale, da ima ta gospá dve srci, od katerih bije jedno za nje zakonskega možá.

Da je bil gospod župnik stoloravnatelj, umeje se samó po sebi. To naporno opravilo je vršil ljubeznivo in preudarno; rekel marsikatero primerno napitnico, imenoval vsakemu svatu pravo drugarico in je povsem čuval društveni red z modrimi prigovori in blagovoljnimi opazkami, kar pri tem društvu, kjer je bilo toliko razlike med zunanjim in notranjim človekom, ni bil lehak pôsel.

Morda pa je bilo vse svatovanje zanimljivejše in zbrana gospóda vredna večjega spoštovanja! Popisujem namreč samó opazovanja in vtiske, kakor si jih je po svojih nazorih in v svojem srdu uredil in zapomnil svat, nevidno sedèč na pèči. Srd pa sodi vse pristransko, kakor vidimo to tudi pri ljubezni.

Samorad je pač spoznal, da je med povabljeni že minilo največje delo, tlačiti si namreč želodec s preobilimi jedili, da dela prebavljanje marsikomu težko glavo, kateri ne ohladi vročine nobeno vino, da vlada nekova zágata v dvoraninem vzduhu in v večini možgán in da se sploh vzbuja želja po slobodnem gibanji in po razvedritvi. Sósebno slastno pa je opazoval, da si gospod ženin gasí žejo čez mero in da svoje bizeljske starine proti drugim vinom ne hvali samó do nebes nego jo tudi dejanski preveč obožava.

Prišel je trenutek, ko so bili vsi jednako utrujeni in so vsi hkrati umolknili, razven dveh mater. Ženin hoče pogledati na uro, toda malone omedlí, vidèč, da mu na zlati verižici visí pristna rdeča — čebula.

Samorad, ki se ni nádejal take zamene, zadržal je iz težka glasen smeh. Prijala mu je ženinova zmeda, in da se med gospódo vzbudi živahnejša zabava, ukaže služnim svojim duhovom, naj naredé, da bodo svatje govorili, kar mislijo. Zdajci so vsi obrazi izpremenjeni. Ženin ves togoten poskuša vstati, toda posreči se mu samó na pol. S tresočim glasom zakričí svatom:

— Ta šala je predebela. Kdor mi je uro izmeknil, dàj jo nazaj! Saj niste samí tatje? —

Vsem šine kri v glavo. Svoji jezi pa dá najprej duška visok, suh gospod iz soseske, ki sedí ženinu nasproti. Bil je imovit trgovec, prvak v oderuštvu in svetohlinstvu. Ta burno vstane in zaróhni na ženina: Kaj, mi tatje? Ti si največji lopov v treh deželah! Dokler si bil váruh, kradel si svoji várovanki vino iz kléti in les iz šume.

Od nje dolžnikov si prejemal obresti po deset od sto in še dobrote povrhu; zaračunjal pa si' jih samó po pet od sto. Sedaj pa jo hočeš ukaniti za vse, kar ima. Zrasli bi ti rogovi na čepinji, višji nego največji hrast, ki si ga ukradel iz nje gozdov! —

Toliko da izrohni ta, zavrne ga ženinov bratranec, krepak, tršat mož, o katerem se je govorilo, da je bila podlaga njega blaginji kriva prisega: Mólči ti! Moj kumek Peter Pavlič je svetnik proti tebi, čeprav si takó bogomolen. Vés, zakaj molíš sedaj takó licemersko? Od svojih pomagačev, od razbojnikov, iztržil si sveto monštranico, katero so ukradli v cerkvi Svete Marije Bistriške! In sedaj bi si pred ljudmi, ki to vedó, rad opral črno dušo svojo! —

Gospod župnik je klical, miril, toda zaman, zakaj bilo je takó, kakor v nekaterem novodóbnem parlamentu. Zatorej je pobegnili iz družbe pobeljenih grobov. Ž njim je odšla tudi nevesta v stransko sobo.

V boj so se glasno vikaje in kričé mešale tudi ženske, ne oziraje se na nedolžni gospodičini, kateri nista védeli, kam bi utekli. Ubožici sta morali čuti nove besede, katerim še pojma nista znali, in mnogo spoštovana gospá je drugi spoštovani gospé in obratno pripovedovala resnice, katerih gospodičini nista smeli verjeti, ako naj spoštujeta očeta in mater po četrty zapóvedi božji. V tej sóblazni, ko so nekateri že prijemali za stole in je marsikatera pripeta ženska kita zdrknila pod noge, bil je ženin še dóljak puščen pri miru, takó da ga je ob tej obči očiti izpóvedi obhajala samoljubna zavest, do katere se prej ni vzel v svoji oskromnosti: da je on, Peter Pavlič, prav za prav med vsemi še najpoštenejša duša, sicer pa med ljudmi, proti katerim je treba biti opreznemu. Zatorej migne strežniku, naj mu podá ročno blagajnico, ležečo na mizici pri nasprotni steni. Ženin pritisne blagajnico k sebi, popije, da se bolj umirí, čašo kave, katero mu je bila prej priredila nevesta sama, in potlej, ko mu vest le ne dá mirú, skrinjico skrbno odklene, ker se mora uveriti, da vsaj tukaj ni nič prišlo dolgim prstom v oblast.

Blagajničica se odprè, a ženin zakliče bolestno: Tukaj notri sta bila dva kilograma zlatih cekinov, nevesti za jutrino namenjenih; sedaj so pa same svinčene kroglice! —

Obupno prevrne skrinjico, da se kroglice takalé po mizi med krožniki, skledami in steklenicami in padajo na vseh straneh na tlà.

Kàr se zablisne, in kroglice se izpreobrazijo v svetle rmene cekine. Zdajci utihne ves prepír, in stari in mladi upró očí na zlatnino, pozabivši vse obreke in ogrde. Zamaknejo se v ta pogled, kakor bi

gledal svetnik v odprto nebó; toda njih oči niso pobožne, nego oči gladnega volká, ki ugleda jagnje pred seboj.

Pustimo jih nekoliko také začarane in stopimo v stransko sobo. Tam se je Cvetána, ko je ušla kletvi, kleveti in ropotu svojih svatov, zgrudila v naslanjác in se glasno razjokala. Slaba tolažba so solze; vender za ta nesrečni dan, za to usodno uro ni našla boljšega tolažila. Ali tudi ta kratka uteha se ji je zagrenila. Ko namreč Samorad vidi, da Cvetána odhaja iz dvorane, zleze tudi on s sedeža. Izpremení se zunaj dvorane v navadnega človeka, stopi v Cvetánino sobo, kakor mu je bila to prej navada in pravica več mesecev, in se prikloni, da bi Cvetáni poljubil roko. Ona pa se ga ustraši, umakne se in zašepetá polglasno: Běži in teci! Ako te tukaj najdejo, ubijejo tebe in mene! —

— Ne boj se, ljuba Cvetána! odgovorí Samorad zaupno. Take pomočnike imam s seboj, da se mi ni bati nikogar in da tudi tebe zdajci odvédem, ako hočeš! —

— Za Bóga svetega! odgovorí Cvetána boječe, ali ne véš, kaj je bilo danes? Ali me hočeš pehniti v nesrečo in sramoto? Běži, nesrečnik, běži! —

Rekši stopa naglo proti dvorani. Samorad se strastno postavi proti nji in jo zaman poskuša udržati za róko, prosěč samo še trenutka in velěč svojim duhovom, naj njega in njo odnesó na dom njega matere.

Ali duhovi se ne ganejo, in ko Cvetána vsa objokana in preplašena odpira vrata iz sobe v dvorano, prisopiha hlevnik Jaka, ki nosi danes navzlic pohlevni vonjavi črno suktnjo in bele rokavice ter zakliče, da se razlega po vsi dvorani:

— Gospod Veselin je v Savi utonil! —

Učinek teh besed na ženina, ki je bil doslej zamaknjen v zlató in še bolj naudan strahú, da bi kdo iz poštene družbe ne popravil števila cekinov na svojo korist, bila sta žalost in veselje zajedno. Vest se je oglasila: Jaz sem kriv njega smrti, sebičnost je rekla: Ljubovnik je izginil, in nazaj ga več ne bode begat moj zakon. Od toliko genitev, ki so podile druga drugo, skoraj omočen, nagne glavo nazaj v naslanjác. Zdajci ugleda Cvetáno, ki stojí med durimi njemu nasproti razvneta in plaha; tikoma za njo pa stojí Samoradova podoba, ki ga meri s togotnimi očmi. Ta prizor je staremu móžu strela iz jasnega néba. Zgrudi se in pade težko na tlà.

Samorad opazuje z vražjo slastjó grožno zmédo, ki zdajci zavlada po dvorani. Cvetána hipoma priskoči k ženinu, kjer je že preveč rók, ki na vse načine poskušajo zopet vzbuditi ugaslo življenje. Ne-

kateri tekajo in begajo na vse strani; drugi kličejo zdravnika, katerega ni blizu; tretji glasno žalujejo; četrty trdijo resnega obraza, da je prezgodaj preminil ta vzgledni poštenjak, in drugi zopet skrivaj pobirajo cekine s tal. Ko ni več upa in je splošna sodba, da je moža zadela srčna kap, stopi Samorad izmed durij, zakliče Cvetáni: Zdravo, vdova! Da se vidiva jutri! in svatom: Radost mi je, ostaviti vas, prepoštena gospóda! ter se rogaje poklanja do izhoda, kjer izgine izpred očij, ne da bi ga zadeli kozarci in krožniki, katere lučajo razjarjeni svatje za njim.

Ko zopet diha čisti zrak pod milim nebom, zazdí se mu, da mu samemu v glavi vrví večja zmešnjava nego óna v svatovski dvorani, in želí si mirú, da se odpočijejo živci in da se more zavédeti tega, kar se je dogodilo v malo urah. Toda obide ga skrb za staro bolehalvo mater, ki bi se opasno prestrašila, ako zvé neresnično novico o njege smrti v Savi. Ukaže se torej prenesti v máterino hišo. Tam bi ga morali duhovi spustiti skozi dimnik v hišo, toda posadé ga na cesto kakih trideset korakov od hiše, in na uhó mu zašepeče glas nevidne osebe:

— Dalje ne moremo, ker vidimo ondu cerkev; stopiti pa ne smemo na prostor, ki je od cerkve pod sto metrov. —

Togotno odgovorí Samorad: Ali ste malovredni hudiči! Tudi pri Cvetáni mi niste mogli pomagati. —

— Tudi tam nismo smeli pomagati, gospod — reče glas iz zraka. Cvetána je bila danes blagoslovljena, in dokler ostane brez greha, ne dotaknemo se je. —

Samorad se torej péš napoti k domači hiši. Gré mu prva in druga stopinja, ne pa tretja. Nekaj ga prime za obroč na vrátu, in ga drží takó tesno, da bi se zadušil, ako se ne umakne nazaj.

Obstane torej v nočni temini na cesti. Nestrpno opazuje, kaj se vidi in čuje iz máterinega gradiča, ki je neobično razsvetljen pri tleh in v nadstropji. Dobro čuje glasen jok stare hišne dékle, ki mu je bila nekđaj pestunja, in tožbe drugih znanih ženskih glasov. Iz posameznih govoric posname, da so pri materi že zvédeli novico o njege smrti v Savi; toda iz občega nerednega beganja, iz odpiranja in zapiranja vrat in shramb slutí, da se je pripetila velika nesreča. Dvigne se toliko v zrak, da vidi naravnost skozi odprta okna v nadstropje in v navadne máterine sobe. Verjeti ne more, kar vidi, toda očí ga ne varajo. Ugleda blede mater na neodgrnjeni postelji negibno in vdrtih, zatisnjenih očij; hišne ženske pa pripravljajo posobje, krila in odeje, da položé mrtvo gospó dostojno na mrtvaški oder.

Samorad se spusti nazaj na cesto. Brezupno kliče domače ljudi po imeni na vse grlo, in vpije proti gradiču, da še živi, in da pridi kdo do ceste. Toda nihče se ne zmeni za njegov klic, dasi bi se moral v gradiči slišati prav dobro. Kār pripelje nekdo od hiše na cesto voziček, natlačen z gnjatmi, slanino in hlebi: izvestno v občī zmedi ukradeno blagó. Voznik zapazi Samorada in uteče glasno kričē v gradič. Tam zdajci nastane velik hrup. Domači hlapci se zbirajo in pomenkujejo, da mladi gospod Veselin nazaj hodi, da je videl, kakó je materi od žalosti počilo srce, ker je umrl take smrti da se je izpremenil v volkodlaka; da je takisto usmrtil gospoda Pavliča in da gré sedaj na svoje domače služabnike, pit človeško kri. Zdajci se večina vrata odpró, in tolpa hlapcev, oboroženih s puškami, sekirami in dolgimi poostrenimi kóli, zakorači proti Samoradovemu stališču. Ta je pač poznal národno vražo, da se volkodlák umirí le tedaj, ako mu srce prebodejo s kolom; védel pa ni, da je pri preprostih ljudeh vraža močnejša od vere in da je vraža slepa za sléharno prepričanje. Ostane torej na cesti in vabi ljudi k sebi, trdēč, da je živ in zdrav. Hlapci prikoračijo na cesto in obstopijo Samorada, ki mílo prosi, naj mirujejo, naj ga potipljejo, naj se prepričajo, da je živ človek. Toda drhal, pijana od vina in od tiste besne hrabrosti, katera izvira iz strahú, slepa in gluha je za vsako pametno besedo. Vsi vidijo volkodlaka, nihče živega človeka. Vržejo ga vznak in ga pritisnejo k tlom, da se ne more geniti. Stari korenjaški hišnik pa dvigne oster kol, da bi ga na vso moč zasadil volkodlaku v srce. Samorad zamiži v tej prepasti, toda ko zopet izpregleda, ležē okolo njega hlapci némi in omamljeni. Prédenj pa stopi Abadon, ki ga krepko postavi na noge in nagovori:

— No, človeče, dobro delaš! Moj denašnji trud s teboj se mi je izplačal za danes. Mater — pardon — »ljubo mater«, kakor si rekel pred štirimi urami, spravil si na óni svet za nekaj let prezgodaj, ker se ti ni zdelo vredno darovati ji nekaj minut in ji poročiti svojo rešitev, predno se je tvoja kočija brez tebe vrnila od brežiškega broda. Usmrtil si topega ženina, kateri bi bil itak kaki dve uri pozneje umrl v postelji za nenavadnim vender nesumnjivim slučajem. Svoji nedolžni Cvetáni si vzel pošteno ime in ji prizadel madež, katerega pri tvojih znancih in sosedih, katere si povrhu vsega osramotil, ne opere potok solzá in ne ogladí pokora vsega življenja! In napósled bi sedaj ležal na cesti s prebodenim srcem, da sem se vzbudil trenutek pozneje in da ni hlapec, ki je nosil blagoslovljeno vodó, iz bojznosti zaostal za svojimi tovariši. —

— Oprostite, rešitelj moj, seže mu Samorad v besedo.

— Tiho sedaj! nadaljuje Abadon trdó. Takó si slúšal moja svarila, da si sam sebi zaigral celó prostorček v domovini, na kate-rega bi bil nocej položil trudno glavo k potrebnemu počitku. —

Zdajci se približa zemlji velikanski zrakoplovni balon. Abadon migne Samoradu, in oba stopita v ladjico, ki je s konôpci pripeta pod zrakoplov. Ta ladjica je prostorna soba z vsemi ugodnostimi sijajne spalnice. Zrakoplov se lahko dvigne v daljno višavo. Spodaj se razprostira črna tema, zgoraj pa se leskečejo zvezde v čudoviti, Samoradu dosedaj neznani svetlobi.

Abadon velí Samoradu, naj razpolaga s spalnico, naj bode njegovih pet ur spanja brez spominov na denašnji dan in brez težkih sánj. Ko prisveti jutranje solnce, vzbudil se bode Samorad v zračnih višavah nad Sredozemeljskim morjem.

(Dalje prihodujč.)

Prešlim upom.

Oj, z Bogom, upi mili méni,
Oj, z Bogom, upi moji!
Vi skrbno v duši mi vzgojéni,
Nezvesti matki svoji,
Kaj žéne vas na tuje z dóma?

Brez vas ostane duša prazna,
Povšečno dvojbam gnezdo;
Brez vas me sreča neprijazna
Za mrklo vodi zvezdo,
Ki nad močvirjem se premiče.

Brez vas bi nuzlo pogorišče
Življenje se mi zdelo;
Kje naj srcé kreposti išče,
Kaj méne bi še greló,
Da noga krépkó dalje róma?

Vrnite se pod króv domači,
Preljubi upi zlati!
Kdo naj sicér me v borbi jači?
Kdo tožne dní mi krati?
Vrnite se, srcé vas kliče!

y.

Pogubni malik svetá.

Spisal dr. Simon Šubic, profesor na vseučilišči v Gradcu.

(Dalje.)

II. Nečista zverina.

Torej te spremim na obhodu sedanjega svetá«, rečem na besede Sokratove, »da se ti ne zgodi takó kakor tvojemu nekdanjemu továrišu Epimenidu, ki je bil baje tudi s tabo vred jeden sedmih grških modrijanov. Saj si pač že slišal, kakó je dolgih štirideset let prespal v jami . . .«

»Slišal. Ko je zopet prišel na dan, umel ni ničesar o novem življenji, katero je povsod zavladalo po grških pokrajinah.«

»Takó je; bil je iz kratka sin minulega časa, kakor pravi Byron. Torej, da nadaljujeva: Tebi, ki si bil živ vzgled zmernosti in zatajevanja samega sebe, izvestno ni précej umevno, zakaj smo Evropecji med Brahmani in Mohamedanci razvpiti, da smo — oprósti besedo — nečista zverina?«

»Ne da bi védel.«

»Videti je, kakor bi Indovci na vedenji in na živeži spoznavali Evropecu tiste pregrehe, katere mu kradejo mir in življenje, dasi sam tolikanj širokoustno povzdiguje omiko svojo! Indovci pravijo: Evropec jé vse in pije ogenj, takó da ima kár neprijetno sapo od zgolj uživanja. Po takem kužnem vzduhu ga spoznavajo zmerneje živeči Indovci že od daleč in se ga ogibljejo, kolikor morejo. V Indiji sploh ne iščejo sreče v obilem uživanji in razuzdanem vedenji, nego iščejo je v brezstrastnem pokoji in neskaljenem veselji. Indovec se hvali, da plava po morji sladkih sanj in krepilnih dišav. Dih njegov iz brezstrastnih prsij je poln radosti, dokler ga ne nadleguje tujec, kateri nosi ogenj v ustih (smodko namreč), da se mu kár kadí iz ust kakor iz dimnika. Dimnik pod nosom, duhan v nosu — to je Evropec! In česa išče po svetu; čemú vznemirja in pleni krajine vsega svetá? Novih jedij išče, katere ga šegetajo po grlu; opojnih pijač, katere mu vzburljajo možgane, in čim bolj ga omamljajo, tembolj jih ceni! Kjerkoli zvé za užitek, ki mu draži živce, précej si ga prisvoji, dasi mu pogublja teló in duhá.«

»Tudi mi stari Grki,« ustavi me Sokrat, »veselili smo se radi, saj so se z nami radovali celó prirodni bogovi naši. Vender pa se ne spominjam, da bi bili pri najbujnejših simpozijah uživali nad mero

ali kâj škodljivega. In ko bi bilo tudi zdravje trpelo, pomagal nam je véšči Hípokrat. Saj sô bile pri nas že živali toliko umne — pa bi človek ne bil — da so védele ločiti kvarna zelišča od zdravih; védele so celó poiskati zdravnih rastlin za pokvarjeno zdravje — pa bi jih zdravnik ne védel?»

»Res je,« odgovorim svojemu spremljevalcu, »da so si ljudstva, živeča v preprosti slobodi, prihranila še nekoliko prirodnega čustva. Malokdaj se zmotijo, kadar jim je voliti za jed bodisi sadja ali rastlin; večinoma se vedó samí varovati škodljivega užitka. — Severoamerikanski divjaki in tudi Antilovci spoznavajo še dandanes iz velike dalje svoje sovražnike zgolj po vonji. — Vsa takšna čistejša prirodna čustva je Evropcu pogubilo strastno življenje, podložno neprestanemu boju notranjih nagibov: kakó bi prekanil soseda, kakó bi si prisvojil večje imenje in kakó bi zadoščal mehkužnemu uživanju!«

»Pa ne govoriš morda o — živini?» povzame stari šaljivec Sokrat. »Podlaga telesni sreči je povsod le tisto in takovo življenje, kakeršno dopušča podnebje, kjer kdo živi. Najbolje izhaja óni, kdor si preveč ne beli glave s skrbmi, katere še ne zadevajo človeštva, nego počivajo skrite v prihodnosti. Ali toliko da ga jamejo obhajati misli na nedosežne stvari, tare se mu duševni mir — človek peša in se zdí samemu sebi siromašnejši nego preprosta žival — teló mu boleha od bledosti prešérnih mislij, poželjivosti in strastij.«

»Védi, s čimdalje večjo poželjivostjo in nenasitnimi potrebami redí Evropec — meščan in obrtnik razven kmeta — v sebi óne kače, ki mu skrunijo čisto veselje in óni srčni in duševni mir, katerega mu je treba za srečno življenje na duši in na telesi. Evropsko ljudstvo, trgovsko in obrtno in kar ga živi po mestih, takisto gospóda na kmetih, čimdalje bolj ostavlja tiho prirodno življenje, katero nekđaj ni imelo toliko nepotrebnih željá. Nečimernost in nezadovoljnost takó zvanih izobraženih stanov se večinoma poraja iz novo umišljenih potreb. Ti stanovi ne poznajo zadovoljivosti, poleg tega ne zaupajo v svoje moči, ker jih je sram dela! — Zgodovina nas učí, da v preprostem ljudstvu, daleč od večjih mest, ni toliko zlobe in takovega nasprotovanja kakor ondu, kjer po mestih preveč tiščé drug na drugega. Poglej divje národe v Ameriki; o njih pravijo, da vlada lep mir v njih rodbinah, da živé zložneje nego izobraženi stanovi po naših olišpanih in lepó razsvetljenih mestih! — Večina ljudij na zemlji v svojo srečo ne pozná bodečih kopriv naše nakopičene civilizacije in takisto ne bridkih ran, pridobljenih v bóji strastij. Nevarnosti, ki preté blízku skupaj bivajočim preprostim ljudem, družijo jih vzajemno. Čim

večje nesreče jih zadevajo, tem tesneje se sklepajo v brambo in tem močnejša je óna duševna vez, katero imenujemo prijateljstvo. Med preprostimi ljudmi je prijateljstvo tolikanj tesna vez, da bi dal prijatelj življenje za prijatelja; prijateljstvo ni óna senca prijaznosti med izobraženci, katera zdajci izgine, toliko da se prikaže nesreča nad glavo továriševo!«

Komaj čaka Sokrat, da izgovorim, že reče: »V grški moji domovini se je, sósebnó v Homerjevih dneh, izkazovalo pravo prijateljstvo: čim huje je trla usoda prijatelja, tem zvesteje se ga je oklenil továriš. Braniti prijatelja, to je bilo veselje, to je bil ponos junakom óne velikodušne dóbe!«

»Med denašnjimi izobraženimi ljudmi pa je kàj redkoma dobiti koga, ki bi dal celó življenje iz prijateljstva. Poljedelec pozná sosedá, obrtnik obrtnika, trgovec trgovca; takisto ima umetnik, učenjak, knežji hlapec sosedá, toda prijatelja ne, za katerega bi žrtvoval blaginjo svojo. Čim više se štejejo stanovi v omiki, tem slabše jih veže pravo prijateljstvo, tem menj zanesljiva je tudi njih beseda! Kje so časi, ko je veljala roka, katero si komu podal v obet, več nego dandanes pismo ali prisega!«

»Ako je takó«, reče Sokrat, »tedaj le malo tvojih vrstnikov pozná óno rajsko čustvo, katero je nas naudajalo s tího duševno srečo. Morda ni več boginje sreče med vami na svetu. Zdelo se mi je na Martu, da je menda većinoma pobegnila tjá. — Meni se je moj demon oglasil v prsih in mi nasvetoval, kaj mi je storiti, kakó se mi je vésti, da se bodem čutil srečnega. Prava sreča je čustvo svojega dobrega vedenja in delovanja. Imenje ne osrečuje, kjer ni v prsih zadovoljnosti s samim seboj. Nihče ne more vелеvati drugemu, da bodi srečen; nikdo nima močí, da bi presadil srečna svoja čustva v prsi tujega človeka, dasi se takrat, ko se med dvema užgè prva ljubezen, marsikomu zdí, da se pretakajo rajska čustva iz prsij v prsi. — Da pa čutimo in uživamo srečo, treba je najprej zdravja. Kaj bi pomagalo beraču, ako mu daš toliko, kolikor poželi, če pa bi siromak zaradi bolnega želodca ne smel jesti? Še bolj bi ga peklo, da ima, pa ne more uživati! V zdravji torej ima sreča svoje korenine. Zen, ki je hotel osrečiti človeka, dal mu je pomočke, da bi si ohranil zdravje z vajo telesno in duševno, s trudom in delovanjem in v potu svojega obraza. To spoznújé, rekli smo Grki: Bogovi darujejo smrtnikom vse za njih dela. Bogovi, uživanci olimpiškega raja, pa niso nasvetovali tega iz zavisti, nego iz milosti in dobrote, ker telesna vaja z delovanjem šele rodi hrepenenje po sladkem

miru, ta pa daje človeku, zadovoljnemu z dovršenim delom, rajska čustva. Nihče naj ne misli, da prihaja sreča in čustvo sreče zgolj iz izobražanja ali da je treba za uživanje sreče posebnega izobražanja. Tudi te vere se čuvaj, da utegne umetnost ali učenost sama po sebi naudajati umetnika ali učenjaka s čustvom sreče. Utegne mu podpirati srečo, ako se izobraženec vé izogibati čustev prevzetnosti, trme, poželjivosti in zaničevanja bližnjih in daljnih sosedov in ako ga sploh ne begajo strasti. Vzgledi pa kažejo, da se baš umetnikov in učenjakov rada loti katera teh zopernostij, rajši celó nego preprostega človeka. Poleg tega ta nenavadna množina raznoterih znanostij le prerada zatemneva čisti pogled v prirodne krasote. Človeku, pribitemu na križ umetnosti, prerade usahnejo druge zmožnosti, prerada družbinska čustva. Čim bolj si kdo jednostranski izuri moč te ali óne vrste, tem rajši pešajo druge moči. Človeku, hrepenečemu po previsokih jednostranskih vrhovih, prečesto nedostaje jedinstnega sočutja, kakeršno kalí v zdravem človeškem srci. — Najsi ogledujem človeka od te ali óne strani, pri tem ali ónem delovanji, uverjam se čim dalje bolj, da mu bogovi niso toliko namenili biti zaprtemu s svojimi učenostimi nego živeti prosto med stvarjenjem božjim. Večinoma se ljudstva na zemlji bavijo z delovanjem in domišljevanjem, dočim se ljubijo in sovražijo, upajo in bojé, smejejo in jokajo, veselé in žalujejo kakor otroci. Saj takšni ljudje res uživajo veselje otroških sanj nasproti toliki množici evropskih postopačev in bogatinov, katerim se sčasoma življenje takó pristudi, da iščejo smrti, ker jim ni za nobeden denar najti neznanega šegentanja omamljenih živcev. — Dasi se zdi domišljevanje preprostega ljudstva modrejšemu ali celó učenemu človeku zgolj 'kriva vera', vendar mu ni nihče upravičen kratiti notranje te pomoči njega sreče. Domišljija preprostega človeka je njegov raj; kdor je toliko drzen, da jo kratí, moral bi mu prej preskrbeti drugo podlago njegovega raja, zakaj v tem in v čemer posamičnik išče svoje sreče, v tem nahaja svoj raj. Ali ni bilo v resnici srečno in veselo grško ljudstvo mojih dnij? Bilo je, dà! Rekel bi, da ga je iz večine osrečevala živa domišljija, s katero so si ustvarili toliko boginj in bogov, da so od njih oživelí hribje in gozdi, travniki in logi, reke in studenci, zemlja in voda, zrak in nebó! —

»Izpremembno je vse, dejal bi, modri Sokrat, in razjokal bi se, vidèč, kakó žalosten je bil konec veselim grškim bogovom! Nekoliko bi te še tolašile umetnosti: v pesništvu in v kiparstvu bi še našel stare svoje bogove; sicer še nekaj imen, raztresenih po raznih stranéh.

Sedanji svet tvojim bogovom in boginjam ne priznava več nekdanje časti. Razven Afrodite, kateri je še dandanes tudi izven grških mej ohranjena oblast v srčnih čustvih do lepega spola, vzeto je grškim bogovom vse gospodarstvo. Da te ne bode žalila takšna brezozirnost, povem ti rajši še nekaj o sedanjem ljudstvenem razmerju. Evropec zapaža pri tujih národih nekovo neunično veselje, katerega se pri svojem nemirnem delu domá niti zavedel ni. Zgolj iz tega veselja izhaja prijaznost, dobrotnost in postrežnost srečnih tujcev, ako nimajo katerega tvojih prednikov, ki jim je storil kaj zlá, v takó slabem spominu, da bi jih gnala vest do osvete ali obrambe. Po verjetnih poročilih je radostna ljudska prijaznost takó razširjena po svetu, da jo je smeti ceniti za obče svojstvo človeško. Zakaj bi si res srečno bitje ne želelo okolo sebe sreče in radosti? V tem vedenju se razodeva nekoliko ónega vesoljnega raja, katerega, žal, preveč nedostaje Evropcem! Divji človek, ki ljubi svoje otroke in ženó, brate, sestre in roditelje z mirnim srcem svojim, le-tá je navzlic tesnobi lovskega svojega življenja venderle ves vnet za varstvo svoje družine in domovine in Bogú ugaja menda bolj nego marsikatera senca izobraženega človeka, kateri po Evropi sebi na čast v jezikopravnih govorih trosi okrog sebe svojo takó zvano ljubezen do tega ali ónega sporta! Divjak v ubožni svoji koči spremi Evropca in ga pogosti kakor brata — mehkužno srce lenega evropskega ‚kozmpolita‘ pa nima pravega prostora nikomur. Vêdi se Evropa še takó prešérno kot nosilka vsakateré omike in sreče, vender ostaja predaleč od svojega zmotra, delj morda nego marsikateri neomikanih tujcev in divjakov, katere hodijo Evropci plenit, kjer je le mogoče. Kakó bi se tuji národje ne rogali Evropcem, ker jim ponujajo svojo omiko, sami jim pa ne dajó boljšega vzgleda! Silna prevzetnost, strašna objestnost in brezkončna krivičnost, to je tista evropska trójica, katere se bojé tujci bolj nego divje zverine! Častno to menda vender ni za evropsko omiko, da zamorci po Afriki, kamor so za Angleži pritisnili Nemci, kažejo na Evropece: ‚Glejte! To so beli hudíči!‘ In zakaj jemljó ti oblastniki tujim národom božji dar: njih slobodo, svet njih sreče in njih staro zemljo? Nikar naj se ne lažejo s sveto Kristusovo vero! Bog ni dal njim nikolí več pravice nego v srednjem veku razbojniškim nemškim vitezom. Zvijáčno, sleparsko, krivično in siloma jih podjarmljajo ter držé v pèsti, nikar da bi se menili za pravo blaginjo. Njim je samó dó imenja ali do denarja! Kdo jim daje pravico, da zamenjujejo njih duševno in telesno blaginjo za evropski strup, za žganje, ki je že umorilo toliko tisoč in

tisoč Indijancev severne Amerike? Toda kaj žganje — to še ni najhujše zlo! Angleži vedó še temeljiteje izpodkopavati národne moči. Iz vedne skrbí, da bi se ljudstva ne otresla težkega jarma, in zgolj iz poželjivosti po zlatu in denarji strežejo vzhodnim národom s strupenim opijem. O njem še nisi slišal? Od starih časov že sadé v Indiji mak, čegar seme ima tudi pri nas znano moč, da jokajoče dete, kateremu so ga dali zvečiti, zaspí. — Nekaj dnij pozneje, ko izgubi mak lepobarvena peresca, v Indiji makove glavice nekoliko zarezajo, in iz rane priteče čist opij, katerega posušé in razpošljejo. V sebi ima opij okolo 7 do 18 odstotkov hudega strupa morfija, uživajo ga pa zató, ker provzroča nekovo prijetno omamo in sladke sanje. Kadé ga kakor pri nas tobak ali pa ga uživajo po malem. Kdor se ga navadi, ne more se ga zopet odvaditi. Kakor pa močna pijača končno uniči zdravje, takó in še dosti huje izpodkopava opij telesno in duševno zdravje, zlasti ker uničuje živce. Uživalec tega strupa shujša po obrazu, dobí dolg vrat, težko diha in se vlačí kakor megla. — Dasi je kitajska vlada prepovedala sejati opij in tržiti ž njim, vender ni mogla zaprečiti, da bi ga ne bili prodajali tihotapski trgovci angleški. Zató se je leta 1840. med Kitajci in Angleži vnela takó zvana opijska vojska. Izgubili so jo Kitajci, morali plačati petsto milijonov frankov odškodnine in celó odpreti več pomorskih mest tej pogubni angleški trgovini! Leta 1876. je prinesla Angležem trgovina z opijem okolo 220 milijonov frankov, malone šestino letnih dohodkov, kateri jim prihajajo iz Indije . . . Ali niso torej licemerci ti Angleži, ki prodajajo z jedno roko Sveto pismo, z drugo goli strup, vse za — večjo čast božjo in svoj nikdar nasitni želodec? Proti divjakom res niso drugega nego nečista zverina! Kar delajo po svetu v imeni krščanstva in svoje omike, to ni menj sramota človeštva nego trgovina s sužnji. In če vprašamo, kaj je óna sirena, ki jih sili do tolikanj krivičnega početja? Ali je veselje do trgovine, ali je želja, osvojiti si tuje dežele, da jih osrečijo? Ne! Angleži niso Platonci nego Plutonci, bogovi morjá! Ohraniti si plutonsko oblast vsega morjá, osvojiti si tuje bogastvo in v obilici živeti ob znoji vseh národov, to jih miče. Zató si hočejo siloma pridobivati kupe zlatá in denarja, to je kapitala. Stari rodoljubni bogovi grški so odpravljeni! Oblastniki so pregnali pravico, ki je pribežala med preproste kmete — kúp zlatá, denar in kapital to je malik, kateremu se po vsem svetu daruje čast človeštva!

»Kakó pa vender dopušča vaša omika,« izpregovorí Sokrat z žalostnim glasom, »da se godí tolika krivica domá in v tujini in da

se tolikanj skruni čast vsega človeštva? Menda glas resnično omikanih ljudi dandanes še nima prave moči — pridejo pa še časi zmage, kakor sem se na svoje oči prepričal na sosednem svetu Martu. Tej zmagi sem porok, ali kdaj in odkod pride, kdo bi to védel? Ako pa ostaneva delj časa skupaj in ako te mika kaj pozvedeti o življenji na ónem planetu, pade ti mrena z očij in gledal bodeš v prihodnjost ter užival v duhu veselje, kakó zmaga pravica in ljubezen. Vender sedaj še nisi dosti pripravljen za vse to. Věš, sedanost je jako tesna; daleč nazaj v temò starodavnosti seza minulost, in v večnost dalje hiti prihodnjost. Ona v tēmi, ta v svetlobi! Ako hočeš v duhu prestopiti meje prihodnjosti in prerokovati, kaj pride, moraš se prej obrniti nazaj in umeti to, kar se je pred teboj dogodilo na svetu.«

(Dalje prihodnjič.)

Zimsko pópje.

5.

Dúmi ti ob mēni,
Tópli jug od mórja,
Ti zavijaj, séver,
S snežnega pogórja:

Za domovje iskre,
Luči v prsih jasne,
Nikdo mēni vaju,
Nikdo ne ugasne!

6.

Jedna zláta zora
Dneva porodica,
Jedna sáma nébu
Zvezda je danica.

In takó ljubezen
Záte, očevína,
Od ljubeznij svētuh
Vódi nas jedina.

7.

Če spomin kateri
Žaliti je možen,
Ta spomin je mēni:
Národ moj ni zložen!

Zložni bratje niso
V delu započetem,
Za svoj dom očetom
Delu vsekdar svetem.

8.

Dolgo že je tega:
Mrak je dan zagrnil,
Z néba zvezde svētli
Žarek se utrnil.

Oj, poznam te, zvezda,
V nōči otemnela,
Zložni domovini
Moji si gorela . . .

Slovén.

Anton Linhart.

Spisal P. pl. Radics.

(Konec.)

Veliki mecen Zo is je namreč z vložkami slovenskih pesmij za italijanske pevce prvi dokazal, da se národní jezik lahko oglašá tudi z odra, in Linhart, Zoisov varovanec, lotil se je naloge, podati svojemu ródu prve gledališke igre. Dné 28. grudna 1789. leta so njega »Županovo Micko«, veseloigro v dveh dejanjih po Richterjevem nemškem izvirniku »Die Feldmühle«, prvič predstavljali diletantje v deželnem gledališči. Na gledališkem listu so natisnjene te-le osebe: Tulpenheim, en shlahtni Gospod (suknar Desselprunner), Shternfeldovka, ena mlada bogata vdova (gospá pl. Garzarolli), Monkof, Tulpenheimov perjatel (dr. Makoviz ¹⁾), Jaka Shupan (dr. Merk ²⁾), Mizka, njegova hzher (gospá Linhartova), Anshe Mizken shenen (dr. Piller), in Glashek, en Shribar (dr. Repitsch); za šepetalca je bil Linhart sam. Igra je bila vzprejeta jako pohvalno, in »Laibacher Zeitung« ³⁾ z dné 29. grudna je pisala o predstavi takó-le:

»Gestern haben unsere Theaterfreunde abermals die Schaubühne betreten und uns zugleich den überzeugendsten Beweis geliefert, dass auch die krainische Sprache Biegsamkeit, Geschmeidigkeit, Nachdruck und Melodie genug besitze und sich gleich der russischen, böhmischen und polnischen Sprache in Thaliens Munde gar gut hören lasse . . . Shupanova Mizka oder »Marie, des Dorfrichters Tochter« eigentlich das bekannte Lustspiel: Die Feldmühle, frei und ganz nach dem Costüme der krainerischen Sprache bearbeitet. Die treffliche Uebersetzung gab diesem Stücke alle innerliche Vollkommenheit und die schon bekannte Kunst dieser Schauspieler und Schauspielerinnen (von deutschen Dilettanten-Vorstellungen her) übertraf alle Erwartung des Publikums. Euch, meine Herren und Frauen dieser Gesellschaft, dankt nicht nur der Arme aus Herzensfülle (die Vorstellung fand zum Besten der Armen statt); auch die ganze Nation ist stolz auf Euch und wird Euch in den Jahrbüchern der Literatur verewigen und sagen: Diese waren es, die den Grund zur Vervollkommnung der Muttersprache gelegt und sie auch für den Soccus brauchbar gemacht haben.« ⁴⁾

¹⁾ Linhartov svak. ²⁾ Pozneje dvorni svetovalec na Dunaji.

³⁾ To je bila Merkova »Laib. Ztg.«, zakaj takrat sta izhajala dva časopisa tega imena, jeden v založništvu Kleinmayrjevem, drugi v založništvu firme Merkove.

⁴⁾ Dimitz, Geschichte Krains. IV., 226.

Igra se je ponovila leta 1790., in tedaj je poleg Linharta, Pillerja i. dr. nastopil tudi grof Frančišek Hohenwarth.¹⁾ Tistega leta je bila »Županova Mizka« tudi prvič natisnjena, in sicer pod naslovom: »Shupanova Mizka. Ena komedia v dveh aktech. Prenarjena po tej nemški Die Feldmühle inu v' Lublani jegrana v Lejti 1790. Stifkana per Joan. Frideriku Egerju.« 8°. 37 str.

Leta 1790. pa je tudi že izšla druga igra Linhartova »Ta vesseli dan ali Matizhek se sheni. Ena komedia v pet aktih obdelana po ti francofski: La folle journée, ou le mariage de Figaro par M. de Beaumarchais. Stifkana v Lublani v lejti 1790 per Ignazi od Kleinmayerja.« 8°. 150 str.²⁾

O obeh igrah je napisal Kopitar v svoji knjigi »Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnthen und Steiermark« (leta 1808.) lapidarne besede: »Die Shupanova Mizka und noch mehr der Matizhek unseres leider! zu früh verstorbenen Geschichtschreibers Linhart verdienten, als die einzigen erwähnenswerthen Denkmale unserer profanen Literatur recht sehr eine zweite verbesserte Auflage.«³⁾ Kar se tiče »Matička«, slušal je duhoviti Smolè, prijatelj Prešernov, to željo vélikega slavista in oskrbel leta 1840. novo izdajo, ki je izšla pri J. Blazniku v Ljubljani.

Šafařík sodi v svoji knjigi »Geschichte der südslavischen Literatur« (izdal Jireček)⁴⁾ jako priznalno o obeh igrah. Ne označuje ji kot prevoda nego kot slobodni predelavi, ki imata národno prikrojeno snov in pričata o zvestem opazovanji národnih šeg; obe igri da sta živi sliki kranjskega življenja v dóbi Linhartovi. Tudi v jeziku se zdi Šafaříku, ne gledé na nepotrebne germanizme, v obče pristni kranjski zlog takó zadet kakor v malokaterih knjigah kranjskih. —

Politiško razmerje ob smrti cesarja Jožefa II. (dné 20. svečana 1790. leta), čegar samovlado po smrti Marije Terezije je Linhart — bodi to mimogredé omenjeno — opeval v navdušeni nemški odi, provzročilo je, da so tudi v kranjskem deželnem zboru leta 1790. (dné 27. malega srpana) »stanovi« podpisali najudanejšo spomenico novemu vladarju cesarju Leopoldu II. Ta spomenica je terjala nove podelitve izvestnih stanovskih sloboščin, izdelal pa jo je historijograf Anton Linhart. Prej jo je hranilo zgodovinsko društvo kranjsko, danes pa jo čuva deželni muzej. Vsega skupaj ima tri dele in

¹⁾ „Novice“, 1850, str. 25.

²⁾ Obe igri sta v c. kr. licejski knjižnici v Ljubljani.

³⁾ L. c. str. 295., opomnja.

⁴⁾ I., str. 85. in sl.

obseza 52 polovično popisanih pól v folijski obliki. Najprej obravnava nekdanjo upravo stanov in dežele, nató prihodnjo upravo stanov in dežele, končno splošne deželne pritožbe in želje. Kaj je bilo povod tej najudanejši spomenici, to čitamo v nje uvodu: »Euere Majestät haben die treuehorsamsten Stände dieses Herzogthums Krain mit bevorkommender landesväterlicher Gnade aufgefordert, ihre Rechte, ihre Beschwerden und Wünsche über die innere Verwaltung des Landes, ihre vorige glückliche und jetzige traurige Lage mit Freimüthigkeit vorzutragen.« V uvodu spomenice sáme pa je čitati v točni obliki: »Wenn Dankbarkeit, Liebe, kindliches Vertrauen, gränzenloses Entzücken nach einem langen Schlummer der Seelen plötzlich erwachen und auf dem höchsten Grade stehen, so hat die Sprache keine Worte mehr, um diesen Zustand auszudrücken. In diesem Zustande befinden sich die treuehorsamsten Stände. Zu einer Zeit, wo sie von unsäglichem Kummer niedergebeugt, ihrem Verderben entgegenzitterten, als der Schlag, die Ueberreste ihres Daseins zu vernichten, schon geführt und jede ihrer wehmüthigen Klagen von der angenehmen Stimme verrätherischer Schmeichler erdrückt war, erschienen Euere Majestät auf dem Throne Ihrer Väter, zerstreuen den Nebel, der ihn umgab, zerstören den feindseligen Geist einer Reform, welche die Grundfesten des Staates, die geheiligten Verhältnisse der Menschen zu untergraben drohte, und bieten grossmüthig Hilfe an.«

Nató se pragmatiško-zgodovinsko navaja prejšnja in poznejša uprava kranjskih stanov, in končno se uporabljúje zgodovinske vzporednice, naštevajo deželne pritožbe in želje. Kakó korenito in zgodovinsko resnično je Linhart sestavil ta meritoriški del težavne svoje naloge, o tem se čitatelj, ki se zanima za to delo, blagovoljno uveri iz ponatisnjene spomenice same, katero je v važnejših točkah priobčil dr. E. H. Costa v »Mittheilungen des historischen Vereins für Krain« leta 1859.¹⁾

Za svoje delo je dobil Linhart, takrat še c. kr. okrožni komisár, nagrade 50 zlatnikov, zakaj v vložnem zapisniku notranje-avstrijskega glavnega gubernija v Gradci za Kranjsko²⁾ je dné 24. svečana 1791. leta zabeleženo: »Krain. ständischer Ausschuss-Bericht um Anweisung der 50 Dukaten dem Herrn Anton Linhart in Laibach, k. k. Kreis-Coär in Laibach für die verfasste pragmatische Schrift als eine Remuneration.« —

Poleg omenjene spomenice pa je izdelal Linhart tistega leta za stanove še drug državni spis, tičoč se jožefinske uravnave davkov.

¹⁾ Zvezek mali traven — mali srpan. ²⁾ Štev. 155.

To spomenico, katero naj bi stanovsko poslanstvo izročilo na cesarskem dvoru, zvršil je, ko so mu prepustili v porabo stanovski arhiv, v šestih tednih. Obsezala je zgodovinske in listinske priloge, štela 18 $\frac{1}{2}$ pól in je bila izdelana kár najtočneje. Leta 1790. so jo prebrali v javnem deželnem zboru. Nagrada sto zlatnikov, katero so ji prisodili stanovi, pa se je šele po Linhartovi smrti izplačala njega vdovi, ko se je odpravljala na Dunaj.¹⁾

Iz navedenega vloženega zapisnika graškega gubernija pa posnemljemo tudi drugo beležko k životopisu Linhartovemu, namreč da je bil ta tolikanj uporabni in spretni učenjak in uradnik za svojega službovanja kot okrožni komisár tudi prelagatelj uradnih razpisov v slovenski jezik. Zabeleženo je namreč to-le: »12. Juni 1791. Anton Linhard, Kreiscommissär in Laibach, bittet um Anweisung der Douceur für die Uebersetzungen der Zirkulare²⁾; 5. Juli 1791. Buchhalterei adjustirt die angesuchte Remuneration des krain. Kreiscommissärs Anton Linhard wegen vom 20. Mai bis 1. Juni 1791 ins Krainerische übersetzten Patenten und Kurrenden³⁾; 24. Oktober 1791 Hofkanzleidekret vom 6. Oktober d. J. wird dem Kreiskommissär in Laibach, Herrn Anton Linhard für die bewerkstelligte Uebersetzung der Allerh. Verordnungen und Patente in die krain. Sprache die eingerathene Douceur von 12 Dukaten oder 54 fl. bewilligt.«⁴⁾ —

Ko je že omenjeni grof Gaisruck leta 1791. nastopil deželno glavárstvo kranjsko, prišel je Linhart, kateri mu je potem posvetil drugi zvezek svoje kranjske zgodovine, od okrožnega urada v deželno pisárno za tajnika z letno plačo 900 goldinarjev.⁵⁾

V tem je čimdalje pridneje občeval s Zoisom in učenjaki, katerim je bil Zois iskren podpornik in zaščitnik; zlasti se je kazal prijaznega Vodníku, kateri pa je pozneje (od leta 1793.) odšel v Bohinj in ondu živel jako osamel. Iz ónih dnij izvira dopisovanje med Zoisom in Vodníkom; pisma baronova je priobčil Costa v Vodnikovem albumu. Mimo tega, da podajajo splošno mnogo zanimljive snóvi za domačo kulturno zgodovino in z jasnimi žarki razsvetljujejo prelepo vzajemno delovanje tedanjih književnikov kranjskih na čast deželi in národu, obsezajo ta pisma tudi dôkaj podrobnostij, kakó se je Linhart,

1) Neue Annalen der Literatur des österr. Kaiserthums, I. str. 127.

2) Štev. 2386.

3) Štev. 2749.

4) Štev. 4630.

5) Neue Annalen der Literatur des österr. Kaiserthums, I. str. 127.

udeleževal Vodnikovih del, zlasti njega »Krajnske Pratike«, za katero je kar najpridneje opravljaj korekture in prirejal zgodovinske doneske. Takó piše Zois Vodniku dné 20. sušca 1794. leta: »Kummerdai, Linhart und Japel denken schon lange an die Kalenderverbesserung« in meseca ržénega cveta tistega leta mu poroča svojo in Linhartovo oceno o prejetem dodatku s članki za poznejše letnike »Pratike«. Članek »Pergodbe od stare« ni jima bil kar nič po volji in zató tudi ni bil vzprejet v prihodnje letnike (od leta 1795. do leta 1797.) Kar se tiče te stvari, piše Zois takó-le: »So zusammengedranzte Perioden der Bibel- und Fabelgeschichten stehen auf allen schlechten deutschen Provinz-Kalendern und vorzüglich in einem bei Eger in Laibach aufgelegten, dessen Verfasser der Sprachketzler Markus¹⁾ ist. Linhart hat es übernommen, aus seiner ‚Geschichte von Krain‘ die merkwürdigsten Perioden seit der ersten Ansiedlung der Slaven im Lande zu extrahieren und beiducken zu lassen — wofür ihm jeder Bauer mehr Dank wissen wird, als dem Markus für den Salomonischen Tempel und die Ruinen von Troja.«

Leta 1794. pošilja Zois Vodniku tudi nekatere izvode živinozdravniške knjige, katero je Linhart po izvorniku živinozdravnika Wollsteina na Dunaji preložil v slovenščino. Bil je Linhart tudi član ekonomske družbe na Kranjskem (sedanja c. kr. kmetijska družba) in rečeno knjigo je že leta 1784. poslovenil pod naslovom »Bukuvze od fhvinkih bolesni sa kmetsške ludij«. Zois je Vodniku poslal te izvode, da bi jih razdelil med kmete.²⁾ —

Lepo delovanje znamenitih rodoljubov pa je skoro zadela nena-domestna izguba, zakaj dné 14. malega srpana 1795. je umrl devet-intridesetletni Linhart po kratki bolezni na bridko žalost mnogih prijateljev in vse dežele. Zois je o tej priliki pisal Vodniku to-le: »Mit welchen Worten soll ich Ihnen die betrubte Nachricht verkündigen? Linhart ist nicht mehr! Er starb plötzlich an einem Aneurysma der Aorta, das zur Grösse einer Mannsfaust anwuchs und in dem Augenblicke, als es zerborst, die ganze Blutmasse in die Brust- und Leibesöhle aussoss. Die Anatomie tröstet uns wenigst mit den Beweisen, dass kein Fehler, noch Mangel menschlicher Hilfe unterlaufen sey. — Unsere besten Köpfe bemühen sich, um Epithaphien auf Linharts Verdienste zu fertigen.«

V drugem pismu pa piše: »Ueber Linharts Tod wird noch immer gedichtet und nichts entschieden. Man spricht, es sei von der Obrig-

¹⁾ Pohlín.

²⁾ Vodnikov album, str. 47.

keit verboten worden auf Trauerbeweise weder Grabsteine noch Elegien öffentlich Hand zu legen.«

Napósled je dobil Linhartov nagrobni kamen na ljubljanskem pokopališči nastopni napis:

ANTONIO LINHARD
Carnioliae Historiographo et Caesareo
Regii Capitaneatus Secretario
Hoc monumentum merenti moerentes
Posuerunt amici
Obiit 14. July 1795.

Linhartova slika je ohranjena v silhueti, katera je vezana pred zvezek njega nemške pesemske zbirke »Blumen aus Krain«; ondu čaka, da se razmnoži potomcem. —

Govorili smo že v teh vrstah o soprogi Linhartovi. Bila je sestra ljubljanskega odvetnika Makoviza in je odšla po smrti svojega možá na Dunaj. Ali je imel Linhart kaj otrok, to ni znano. Takisto ne vémo, ali je na pustem mestnem svetu za Gradom, katerega mu je na večkratne prošnje leta 1792. prepustil magistrat ljubljanski, zgradil poslopje ali napravil vrt, in če ga je, kdo je dobil to poslopje ali ta vrt, ko je odšla Linhartova vdova na Dunaj. Morda provzročé te vrstice, da se bode še dalje raziskovalo življenje Linhartovo v občé in to njegovo zunanje življensko razmerje posebe. Saj je bil Linhart, kakor smo dokazali, prezaslužen takó za svojo kranjsko domovino kakor za národ slovenski!

Méni žal srcé krepí . . .

Dež poleta na poljé,
Žalost pada mi v srcé.

Rósi, dež, na cvet poljá,
Padaj, žalost, v dno srcá!

Polju cvet dež poživi,
Méni žal srcé krepí.

Rástislav.

Granitna miza.

Spisal M. Cilenšek.

(Konec.)

oliko da smo ostavili staro znanko rulo in pobirali stopinje po granitu, že je odstopil gozd na vse strani in lepa ledina se je razprostrela okolo nas. Ob nje spodnjem konci je sezidana ubožna górska cerkvica Sv. Treh Kraljev (1191 m) od kamnja, kakeršnega je ravno našel zidar, in pokrita s skriljnato streho. Tožna je res in zapuščena, in kakor se ji pozná le predobro, tudi potrebna popravila — mogoče, da se najde dobrotnik, ki se je usmili — ali dobrodejno vpliva náte rajski mir, ki je razlit okolo nje, in ti budí spomine iz davnih, davnih časov, ko je naznanjala zvezda človeštvu odrešitev svetá. Po kratki pobožnosti smo prišli do precejšnje, malone okrogle granitne plošče, ki leží približno sredi ledine. Tù je pokazala priroda potniku sama, čemú je položila to mizo semkaj. »Tukaj se bodemo oddehnili in si okrepili ude, da nas ne zmorejo za nadaljne hoje,« reče doktor in položí svojega rojstva darilo na bližnji kamen.

»Gospod, prehitro bode še; dan je še dolg, in mislim, da še sedaj nismo potrebni«, ugovarja mož s košem in hoče dalje.

»Sevéda, tebi ni potreba! Meniš li, da te nisem opazoval, kakó si vesel tolkel ovsenjak? Pokaži, koliko ti ga je ostalo! Vidiš, vsega si zmlél, zató lahko praviš, da je še prerano!«

Sedaj je prišla vrsta na gospodinjo. Nadevala je na mizo raznih jedij in nas povabila, naj sežemo po njih. Ali vsi smo se nekamo branili, dokler ni doktor pogodil prave.

»Mamka, tisto steklenico privleci, saj vidiš, da drugače ne bode nič. Od same žeje se nikomur ne ljubi jesti, in kakó naj človek jé, ako so mu usta popolnoma suha? Treba je najprej jezik nekoliko zamočiti in mu olajšati delo. Sicer to ni pri nas navada, toda navadno tudi nismo na gorovji; danes je lahko izjema.«

Zdajci se prisveti pint na ploščo in privabi vsakomur dobrovoljen smeh na lice; nosáč se pa drži kisló, ker ni obveljala njegova.

»Tristo kosmatih medvedov, to pa, to!« vzklikne jezikoslovec, »s tem si ga zopet privežemo in porečemo káko pametno.« — Zrušili smo našemu vitezu dobro polovico trdnjave, drugo pa prihranili za večerjo.

»Kaj ne, Tine, to-le nepravilno sivkasto zrnje, ki se sveti skoro kakor naš premagani vitez, to ti je krèmen, in to-le umazano, ki je videti mestoma kakor steklo, to je živec, med obema raztresene črnike plosčice pa tinjec ali sljuda?«

»Tako je, takó, dragi jezikoslovec moj! Tudi vi v ‚rajhu‘ veste, kaj je granit!«

»Hm, ‚granum‘ zrno in odtod spaka granit! Vi prirodoslovci niste za drugega na svetu, nego da nam kvarite latinščino in grščino in nas jezite.«

»No, no, ne repenči se takó, saj še nisi slišal, kakó trava rase, niti ne véš, o čem se časih razgovarja gozdno drevje. Le poglej óno-le staro mater smreko in poslušaj, kakó je neki poučevala vitko svojo hčer. Potnik — jezikoslovec ni bil — opazoval ji je verno in poročil svetu to-le: ‚Mnogo, mnogo nas je bilo svoje dni; stale smo takó na tesnem, da smo se kár trle. Ko smo nekoliko odrasle, zapela je sekira, in ostale smo dobile dovòlj prostora. Mnogo let smo živele v lepem miru, rasle na viš, rasle na debelost, a ravno to nam je zaudalo smrtnih ran. Prišel je človek in butal ob nas. Najprej se je postavil na vznožji, in ko je tukaj uničil življenje za življenjem, stopal je vedno više in više in takó dospel tudi do nas. Oj, kakó so stokale moje mile prijateljice, kakó se je razlegalo žalostno vpitje po gòri! Ko jim je nevednež izpodbil noge, izgubile so ravnotežje in se zlekile po tleh. Sedaj jim je uplenil zeleno diko, sežagal jih na kratke konce in jih mrcvaril do črnih kostij. Te je naložil na umazan voz in jih tiral v dolino, kjer niso našle pokoja, dokler mu niso izginile v strašnem ognji izpred očíj. Naše kosti se dadó primerjati ónim ubogih Beduvinov v nepreglednih puščavah, ki niti po smrti ne najdejo mirú. Veter jih izkoplje iz peska in dreví po kamenji in pesku, dokler jih ne zgloje časov zob do zadnje mrvíce. Vsem se res ni godilo takó hudó, ali umoril jih je venderle in jih porabil v raznovrstne potrebe. Vsega ti sedaj še ne morem povedati, morda pride kdáj boljša prilika; tudi bi vsega še ne umela, zakaj, premlada si še.«

„Mati, ali nam pretí tudi od druge strani kaka nevarnost?“

„O, kajpada, takó lepo drevje pa bi ne imelo še drugih sovražnikov! Ti so sicer neznatni, toda strahovitejši od človeka. Po malem te ugonablajo in pogublajo, ne menèč se za strašne bolečine, ki jih moraš prebiti, dokler ni vsega konec. Ti neprijatelji so dvojni: jedni te moré pod kožo, drugi ti sklestijo želodec, da si ne moreš več pomagati. Prvi se ti zavrtajo s kleščicami pod sukunjico, vrtajo ondu navzgor in polagajo ob rovu drobna svoja jajčeca. Iz teh izkobacajo

blede ličinke, ki ne vedó drugega nego ščipati in mleti, dokler ni rov poln nesnage. Od prvótnega rova si dolbejo stranske rove, ki so, kakor gloje zver, zmirom širši in obsežnejši in se napósled okončujejo v podolgasto zibeljko, kjer ti léže mrcina k počitku in prav trdno zaspí. Sedaj bi kdo mislil, da je konec življenja. Ali kaj še! Buba res ne žrè, toda iz nje se izplazi nov rogovilež, pustivši staro raztrgano suktnjo za spomin. Prehrusta ti kožo in gré v svate snubit neveste. Takó veselo mu potekajo dnevi, ti pa medliš in blediš, dokler nisi dobila zadnjega udarca. Kadar namreč zaradi nesnage in preobilih rovvov živilni sok polagoma zastaja in ne dobivaš več potrebne hrane, tedaj se ti začnó lasje ježiti, izgublajo počasi prirodno svojo barvo in popadajo raz glavo.'

„Oh, grozna, grozna mora biti taka smrt; kaj nas vender čaka na svetu! Ali so tudi óni hudobneži takó neusmiljeni, o katerih si rekla, da nam sklestijo želodec?“

„Za las niso boljši; samó toliko je razložka, da jih je še več,“ poučuje skrbna mati in nadaljuje takó-le: „Živež, katerega si prisvajajo noge v zemlji, teče po telesi navzgor, cepi in cepi se v posamezne róčice in stopi napósled v želodec. Ta hrana je surova, in le želodec jo more prenarediti in skuhati, da ti daje močí in te ohranja zdravo. Kaj se pa mora zgoditi, ako so ti neprijatelji pokvarili ali celó uničili to preimenitno orodje, misliš si lahko sama! Od gladá moraš poginiti v najlepših letih navzlic obili hrani, katere ti podaja mati zemlja. Taka je z nami, ljubica moja; dobro si zapomni, kar sem ti povedala. Sevéda je to slaba tolažba, vender je dobro, da se seznaníš s svojo usodo in z usodo svojega rodú. Bridka je res, ali kaj hočemo! Pri-trjene smo v zemlji in se ne moremo umikati sovražniku, če nas tudi kričèč napada. Potrpežljivo je treba prebiti nezgodo, katere se ne moreš ogniti.“

„Ali je to vse, kar je védel povedati óni potnik sanjác?“

„Menda se že s tem jezikoslovcu zavežejo usta in takisto je jasno že iz tega, da prirodoslovci vsaj toliko umevajo prirodu, kakor on svoje stare hijeroglífe.“

Takó se je končala pravda o tej stvári tam za granitno mizo na Póhorji.

Okrepčani smo se vzdignili in zavili za Vélíkim vrhom (1347 m) na prostrano planoto, iznad katere gleda tù pa tam neznamen vrh. Svet je sicer jednoličen, toda odškoduje te bujna rast, kateri se skoro ne moreš načuditi. Sedaj smo šli vkreber, sedaj zopet nizdolu in prišli po raznih ovinkih do »Mailanda«, nekoliko koč, kjer prebivajo drvarji

in oglarji. Tù v kadúnji je bilo vse rdeče debelih jagod, in najbolj nam je bilo žal, da se nismo utegnili nazobati tega izvrstnega sadú. Ko so nam drvarji povedali, kakó so prav potratno sekali les v prejšnjih zimah — priča temu so bili malone 2 m visoki ostanki, kakor da jih je kdo nalašč zabil v zemljo — in ko so nas spravili na pravo stezo, dospeli smo, ko se je kazálo pomikalo že čez póldne in je želodec že godrnjal »jeden prst pod nos, jeden prst pod nos,« do popolnoma podrte lovske hišice. Tukaj v senci blizu bistrega studenca smo se utaborili, poiskali si prikladnega prostora za ognjišče in pridno znašali suhij vej in ostankov nekdanje hišice. Vse to smo opravljali nekako s široko vestjó, zakaj še na misel nam ni hodilo, da bi se kdo temu ustavljal na mestu, kjer segnije leto in dan toliko drv, da bi izhajalo več družin ž njimi. Skoro prav nam je hodilo, da nas ni nikdo motil v tem prevažnem poslovanji, zlasti pa ne mož zakona, ki bi nam bil očital sedaj to sedaj óno. Delo smo si razdelili, kolikor se je dalo, in razbremenili gospodinjo, ki se je v tem pripravljala na važno svoje opravilo. Ker je storil vsakdo svojo dolžnost, zató je voda skoro valovala v lončih in se dvigála. V tem je bilo treba skrbeti za mizo. Preveč si pa vender nismo belili glave, zakaj na razpolaganje nam je bilo lepih granitnih plošč, parobkov in celó obtesano bruno. Ker smo bili na razsežni planoti, kjer se je križalo več potov, poslali smo geografa ogledovat svet, da bi se pozneje preveč ne mudili. Ko se je vrnil z ugodnim poročilom, sedli smo po tleh za mizo h kosilu, ki nam je sevéda jako teknilo. Po kosilu smo legli po tleh; nekateri so celó nekoliko zadremali, drugi pa prižgali smodko, trdčč, da jim otovré najbolj diší. Kakó neizrecno dobro dé zemljanu mir, ko si pozabil za trenutek vsakdanje skrbí in se popolnoma udal usodi svoji!

Na zemlji ne traja nič večno! Nikjer ni stalnega dobrodejnega mirú, nikjer lepe sprave; vse se pehá in preriva, in vsakdo gleda le na to, kakó bi se okoristil z najmanjšo betvico. Tudi mi si nismo mogli privoščiti dolgega mirú, zakaj oglašala se je skrb za nočišče. Počasi smo se pobrali in korakali za vodníkom. Prišli smo na brez-drevesno planoto, ki je bila vsa zarastena z visoko travo. Tù pa tam so se videli debeli parobki, jasne priče, da je tudi ta prostor nekdaž pokrival gozd. Tù se nam je pripetilo nekaj človeškega. Visoko rastjé ni bilo prav nič razhojeno, in takó je pošel našemu potu zadnji sled. Hodili smo sèm, hodili tjà, ali nikjer ni bilo rešitve. Napósled se spustimo v dolgem ovinku na drugo stran jarka, ali tudi tukaj nismo bili na boljšem. Begali smo kakor v megli in se ozirali na vse strani,

da bi se oteli iz te neprijetne stiske. Zdajci zapazimo visoko nad sabo velikega možá dolge brade, ki je spravljal z dvema pomočnicama mehko trajno travo, katera bi mu namesto mórské trave rabila v izdelovanje sedlarskih in enakih stvaríj. Poklicali smo ga, in bradáč se ni branil. Ali v prvi sili nam ni bilo skoro nič pomagano, zakaj nismo se mogli umeti. Mož se ni mogel načuditi, kakó neki bi govorili ljudje, ki nosijo suknjo in ki tudi sicer vlečejo na gospódsko stran, takó navaden in takó neotesan jezik, ki je vender ustvarjen samó za domače potrebe in katerega je kár stisniti za zobé, kadar te sreča tujec. Domá v mestu bi se ne bil nikdar udal, toda tù ni kazalo drugače, zakaj naša doslednost mu je bržkone odkrhnila grebén, in lahko smo se razgovarjali o raznih rečéh. Spravil nas je na cesto in nam povedal, kakó se nam je sukati, da pridemo do človeških bivališč. Dolgo smo hodili proti jugu in napósled mislili kreniti ob desni stráni na Planinko, češ, da bodemo imeli nekaj razgleda in da si ogledamo takózvane »črne ribnike« in pritlično borovje, ki rase okolo njih. Toda bržkone je kdo razdražil »zelenega možá«, bivajočega v imenovanih ribnikih, in napravil burjo, da smo morali odjenjati in hoditi dalje po cesti, dokler nismo dospeli do »stare žage«.

Tukaj blizu izvira Radolne stoji nekaj koč. Ker je dež neprestano lil in ker se je tudi že večerilo, nismo mislili več na daljno hojo, ampak odločili smo se za staro žago. Doktor stopi v jedno kočó, da bi pozvedeli za nočišče. Toda skoro je bil zopet pri nas in nam zagotavljal, da v hišici ne moremo prenočiti, ker je taka vročina v nji, da bi utegnila škodovati našemu zdravju in ker se je nabralo ondu toliko nezdravih soparov, da so ga malone vznak vrgli čez prag. Zlezli smo po lestvi na nekdanjo žago, sedaj izpremenjeno v stajo za govejo živino, in našli na parni obilo dišečega sená. To je bilo vsem po volji, in prav veseli smo bili, da se nam je nudila takó lepa prilika. Po večerji smo si oskrbeli ležišče in prav izvrstno spali do ranega jutra.

Dokler je bilo káj lesá, spravljali so ga iz okolice semkaj na žago in ga izpreminjali v deske. Tedaj je bilo tukaj glasno življenje in dosti prometa. Ko so pa podrli gozd, ostavili so tujci opustošeni kraj in prepustili domačinom gole planjave. Sedaj je vse tiho, in le poslopje ti pové, kaj se je nekdanj godilo tukaj. Ostro zobovje pa so premestili, da osrečijo ž njim človeški rod še drugé.

Drugega dné smo si skuhalí žgancev na mleku, doktorjeva so-proga pa je dobila »kofetka«. Dež je prestal že ponóči, in napočilo je lepo jutro. Po zajutreku smo se takoj odpravili na Rogljo (1517 m)

in se tam naužili dôkaj lepega razgleda po Ptujskem polji in bližnjih gorah in hribih, potem pa stopali nizdolu. Toda pot je bil dolg, in ko smo prišli do prvega kmeta, vnela se nam je želja po ovsenjaku. Nosáč je krenil v hišo in se skoro vrnil s hlebom. Danes se doktorju ni ustavljal prav nič, in le prehitro smo ga zmleli. Mož pa se je dobrodušno namuznil, rekši: »Ali nisem včeraj prav govoril; sila kola lomi!«

Pôhorje prištevamo prágoram, ker je zgrajeno od najstarejših hribin. Njega posebna znamenitost so pohlevni, nekako zaokroženi liki in obila voda, ki teče z njega, na vse strani. Oglejmo si na kratko vzroke tema pojavoma. Na zemlji ne najdeš nikjer hribin, ki bi ne razpadale na zmirom manjše drobce, kakeršnih napósled na neoboroženo okó niti ugledati ne moreš. Zlasti kristalaste hribine, kakeršne sestavljajo naše gorovje, odlikujejo se po navedenem svojstvu. Vzrokov moramo iskati v zlogu in v kemijski sestavi.

Kristalastih hribin navadna sestavina je živec, kateri se prvi razkroji in razpade na manjše kósce. Ko se je omehčal in izpral, ne morejo se ostale sestavine ustavljati dalje, in po nastalih razpokah in špranjah uveljavljajo sedaj svoj vpliv na hribine vzdušnine, rosa, dež in prevažna menjava topline. Tem silam se ne ubrani nobena meševita hribina, in preperévanje, katero zlasti najbolj podpira zmrzujoča voda, sili vedno dalje v notranje skladove. Ako pa hribini nedostaje živca, kakor sljudovcu in drugim skriljevce, pomaga ji vstlana sljuda in druge rudnine, katere se odlikujejo pò skriljavem zlogu. Takó se obrusi in razpade sčasoma vsaka čér, vsaka iglica, ost in vsak ostri vrhunec; posledica takega razpadanja pa je kolikor toliko pohlevno površje. Marsikje, kjer skriljave hribine gledajo beli dan, razcepile so se dostikrat na prav pravilne, tanke skrili, ki se počasi izpreminjajo v prst. Ko so se zrušile prvotne, pridejo na vrsto druge, in takó napreduje nikdar mirujoča premeña zemeljske skorje. Kaj pa je posledica temu? Prva in najizdatnejša se kaže pač v gorovja zunanji obliki. Vrhovi so zaokroženi in odpadajo prav polagoma v nižino; med njimi ni tistih strašanskih sotésk in visokih sten, ki dičijo apnena tlà, ne podzemeljskih otlín, v katere bi o priliki zdričala površina in napravljala lijaste udrtine. Vsega tega ne vidimo na prágorah, temveč nekamo pohlevne se nam zdé že iz daljine, in ako jih pohajamo, uverimo se tudi o tem.

V prsti, ki je nastala od raznih skriljevcev, rule in granita, nahajajo se živežu rabeče snóvi prav obilo. Ne samó, da živec ponuja koreninam takó potrebnih lužnin, nimajo raztvorbine njegove tudi

nič ogljikovokislega apna, katero ne ugaja rastlinstvu. Zató lahko trdimo, da ima pragorski svet vse pogoje za bujno rast.

Z ozirom na rastlinsko odejo je usposobila priroda prágore še drugače. Ondu je namreč kakor nikjer drugje toliko vode, da se dostikrat ne moremo načuditi temu pojavu. Vrelci so po kristalastih hribinah najpravilneje razdeljeni, in njih voda je razmerno najčistejša. Kakor noben, takó tudi ta prirodni prikaz ni brez vzroka. Prágorja večinoma temno površje vsrkava več, odbija pa menj toplote. Zaradi tega zrak nad njim ni sposoben, da bi vzdržaval v sebi vodene pare, in dež je pogostoma namaka. V trdno kamenje kapljevina tudi ne more hitro pronicati in takó ostaja v razrahljanem bolj na površji. Gosta rastlinska ruša jo napósled zadržava, da se ne porazgubi prehitro. Prágore se torej označujejo po zaokroženih likih in bujnem bilinstvu, kateremu je podstava lahko sprhnjévanje in množina hranečih snovij, ki se raztapljajo v toliki vodi.

Ako pohajaš Póhorje ržénega cvéta ali malega srpana, povsod te pozdravlja lepa brdnja, zlaténica, móravka, solnčna roža, sv. Antona roža, kokovičnik, hribovski primožki, máterinski korén ali črvivec. Znano je gorjancem povsod, in nekateri celó trdé, da ga od árnike — takó jo tudi imenujejo — ni boljšega zdravila. Zlasti za rane jim rabi nje sok. Gospodar pa jo pisano gleda, in sicer ne brez vzroka, zakaj živina se je na pašniku ne dotakne in tudi v sénu se je brani, ker diši močno in neprijetno ter je grenkega, ostrega ukusa.

Zlaténica ima močno črnkasto koreniko, ki ne gré nikdar naravnost v tlà, ampak ríje plitvo v zemlji vodoravno ali napósev in oddaja mnogo vlaknatih koreninic.

Na koreniki stóji 30—60 *cm* visoko, okroglo, jednovito steblo, ki je povsod enakomerno porasteno z lepljivimi dlakami.

Ob tleh sedé pritlični listi in štílé naravnost od stebela. Trpotčevim so zeló podobni in tudi jednako kvarni; škoda je največja tam, kjer stóji rastlina druga poleg druge. Ti listi ležé po zemlji, potrebujejo mnogo prostora in zadušé vsako drugo rast. Videl sem mestoma toliko tega plevela, da je bilo vse površje kár rmeno in le malo drugega zelenja vmes. Listi so podolgasto-jajčasti in celorobi; 5—7 žil teče po vsakem. Stebelni listi so v obče jednaki pritličnim, toda krajši so in ožji; navadno jih je samó dvójica.

Steblo se okončuje v širo razcvetje. Ponajveč sta pod njim še dva koška jednakih cvetov. Ti so vsi rmeni; obkrožni jezičasti, notranji pa cevasti. Rožka nosi kodeljico.

Brdnja pa ni jedina rastlina, ki bi te utegnila zanimati; toda o tem morda drugikrat. Sedaj pa glejmo, da pridemo v dolino, zakaj želodec je že nejevoljen in tudi solnce pripeka prav močno. — Mimo Koritnega nas je vodila cesta niže in niže, dokler nismo v Oplotnici sedli za krčmárjevo mizo. Tudi tukaj smo slabo naleteli, in kakó bi moglo neki biti drugače, saj smo bili tujci, in s tujci se pri nas povsod govori le nemški. Toda nismo se udali in za slovenski groš smo tudi dobili, česar smo želeli. Ker so se zbirali oblaki in se je napovedovala nevihta, zato smo po kosilu celó kegljali, dokler nas ni prisilil mrak na odhod. Dež nas je vedno peračil, dokler nismo dospeli do Visol in skrili rep. Tukaj nas je čakalo drugo iznádejanje. Premeteni doktor je res prav očetovski skrbel za nas. Da bi ne bilo sitnostij, če bi bil koga izgubil ali če bi se bil kdo preobjedel ovsenjaka, naročil je bil opravniku banke Slavije, naj stopi določenega dné v njega hišo. Ko nam je pretipal kostí in našel vse v redu, bilo je veselja in smeha, da je bilo kaj. Ker je bil dan že potekel, nategnili smo noč in se radovali srečnemu izidu našega potovanja, kar je bilo sevéda umestno, zlasti če pomislimo, da hoja po takih snežnikih in lednikih ni šala.

Drugéga dné so nam ljudje pripovedovali strašno novico, ki je neki spravila vse meščane na noge. Razširila se je bila po mestu (Sl. Bistrici) grozna novica, da sta hodila ondu pred tremi dnevi dva Rusa in vpraševala po ondotnem sodnem pristavu. Ni bilo več dvojbe, da je le-tá v zvezi z nevarnimi ljudmi, ki morda namerjajo napasti mirne in nedolžne mestne ovčice. Da bi se pa stvar ne zasukala in nákovalo ne izpremenilo v kládivo, potegnili sta jo Rusa molčé mimo Bistrice, in v Izraelu je zavladal zopet mir. Blagost njim, ki ne vedó, kaj delajo!

Valčku.

Valček bistrí, kam hitíš?
Malo vsaj počij!
Kar mi o dekletu véš,
Tiho vse razkrij!

Ti ne čakaš in molčíš? —
Téci, valček ném!
Záme že pozdravov ni? —
Dósti, dósti vém!

L. Habětov.

Jara gospôda.

Povest. Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

II.

Bilo je petnajst let prej.

Pod nizkimi vrati jednega ónih gradičev, katere srečavamo v prelepih, z bukovino porastenih dobravah dolnje Kranjske malone vsako četrtno ure, zbrala se je precejšnja družba gospôde s kmetov: tri póstarne gospé, dva tudi že sivolasa gospoda, pet ali šest gospodičin, med njimi tri pod dvajset, jedna pod trideset, jedna ali dve pa nad trideset let; mimo tega pet ali šest gospodičev, katere je bilo skoro vse po dóbi uvrščati med dvajseto in petindvajseto leto.

Na Veselki, takó imenujejo ta gradič, bilo je že dolgo obično, da se je tam zbirala sosedna gospôdska mladež v prelepem poletnem času, ko je bila prilika uživati zlasti dijaške počitke. Studijozov je bilo povsod, bodisi v sosednjih gradovih, ali pa v kmetskih hišah, in ženska mladina, kolikor je ni ostalo že leto in dan v domači hiši in šoli, prihajala je tudi iz mest k sorodnikom in znancem. Pri Orlovih na Veselki so bila vedno gostoljubna vrata odprta na iztežáj.

Lahka septemberska megla se je dvigala nad šentrupertsko dolino, in od gosto obrastenih gozdnih robov so odmevali zadnji zvoki župnega zvoná, ki je pel sedmo jutranjo uro.

»Tine, kje imaš Sivčka?« zavpije bradat gospod, kateri je za drugim, nekoliko sivolasim tovarišem ravnokar stopil iz veže.

»Je že tukaj!« zakriči širokopleč hlapec, gonèč od hleva sèm dolgoúha, osedlanega z dvema, na vsako stran pripetima košarama.

»Kje je vino? Kje kruh, kje pečenka?« nadaljuje óni in nemirno maha z veliko gorjačo po zraku. Bil je, da ga takoj predstavimo, graščák z Veselke, gospod Orel.

»Vse je pripravljeno, vse je tù, papá!« hiti jedna izmed ónih gospodičin, o katerih smo dejali, da so bile pod dvajsetimi leti. Pri tem že nosi steklenice, zavitke in razno drugo robo s klopi pred gradom ter vse sklada v košari na oslovem sedlu.

»Jaz pomagam!« oglasi se poslužno jeden izmed mladih gospodov.

»Jaz tudi!« odzove se nekaj drugih.

Vesela gneča se napravi okrog osla in klopi, v tem pa gospod Orel polagoma pozdravlja sedaj tega sedaj ónega.

»Kje pa je moja pipa, pa moj tobak?» vzklikne hipoma.

»Ah, pipa, tobak! Góri v sobi je še!« odgovorí déklica, očito najmlajša izmed vseh. Štela je morda komaj trinajst let.

»No, glej — ti krempelj!« zakričí graščák na videz nejevoljen, toda iz vseh besed mu venderle zveni očetovska ljubezen in dobrodušnost. »To je tvoj referat, Maruša, in ti —«

V tem pa je bila nekoliko dolgoteta déklica že v veži in na stopnicah in za malo trenutkov tudi zopet pred gradom z očetovo pipo in velikim mehurjem, polnim tobaka.

»Kje pa je Pepe — strijc Pepe?» vikne gospod Orel.

»Odšel je že! Napové nas góri pri Slamarji, da bode mogoče kaj skuhati!« reče óna gospodičina, ki je ravnokar spravila košari v red.

»Tega tudi ni treba! Zakaj mu nisi velela, naj počaka? Ti, Julika, ti tudi ne misliš in ne véš, česa je treba! Strijc bi nam lahko vodil Sivčka!«

»Oh ne, tega bodem jaz!« zakliče takoj pet ali šest glasov.

»Jaz ga bodem!« pravi najglasneje Maruša. Držala je osla že za brzdo.

»No — kje pa je —?» vzklikne graščák sedaj še jedenkrat polglasno in pogleda zamišljeno okolo sebe; »no, torej pa — odrinimo!«

Polovica družbe je že korakala vkreber proti obrastenim brdom, vstajajočim za gradičem. Gospod Orel je bil le iz stare svoje navade ponovil tisti »Kje pa je?« in ker ni imel v tem trenutku nobene želje več, nastopil je sedaj mirno z gospémi in svojim póstarnim tovarišem pot za drugim mladim rodóm, ki je hitel dalje z obloženim oslom na čelu.

V tem se mi lahko zložno seznanimo še z nekaterniki te družbe, katerih si vseh doslej še nismo mogli ogledati.

Moški spremljevalec graščákov je bil umirovljen stotnik, molčèč gospod, ki drugih ni niti kratkočasil niti vznemirjal. Stanoval in živel je več let pri Orlovih, udeleževal se kot »pasiven član« vseh zunanjih nastopov te družine, kazal se časih tudi koristnega pri nadziranji hlapcev v hlevu in skednji, sicer pa je bil bolj »samosvoj« gospod.

Izmed gospâ je bila jedna soproga Orlova, tiha, drobna ženica, ki je že na vse zgodaj v polnem miru preskrbela, da je stalo vse, česar je bilo treba naložiti Sivčku, pred gradom na klópi, naročila tudi hlapcu, da opravi dolgoúha, in odposlala strijca Pepeta. Potem pa je vzprejemala v pritlični sobi poleg veže točno prihajajoče goste: gospó Golovo z dvema hčerama, gospo pl. Malijevo s hčerko in

sinom in še več mladih gospodov, večinoma študentov, bivajočih na počitkih v bližnjem trgu ali sosednjih selih in gradičih.

Namenili so se danes na Kremen, dôkaj visok hrib na vzhodu domače doline, čegar vrhunec diči majhna podružnična cerkev. Tudi kapelan je bil naprošen, da jim bere mašo tam gôri, toda obetal je, da jih že pričaka pri cerkvi, ker mu je bil z dôma pot tjâ priležnejši.

Počasi se je pomikala družba po gorskem kolovozu; bukev in kostanj sta širila košate svoje veje na desni in levi stráni; pot pa je robilo leskovo in glogolovo grmovje, iz katerega je sedaj tù, sedaj tam zletel vznemirjen kos ali pa vzplapotala plaha taščica. Mladi ljudje spredi so hiteli naprej po dva, trije ali štirje skupaj, a sedaj in sedaj se je zaklicalo za njimi, da nikar takó urno. In potem so čakali sprednji smijoč in glasno govorêč, da so starejši prikorakali za njimi.

Maruša je tirala obloženega osla, kateremu so vrhu polnih košar nadeli še razne zavijače in vrhovne suknje.

Poleg Maruše je stopal jeden mladih gospodov, katerega bi bil vsakdo spoznal na sto korakov za vseučiliškega dijaka kmetskega rodú.

»Gospodičina, pustite vender mêni tega osla!« dejal je, ko se je po kratkem postanku družba zopet pomikala dalje.

»Ah, kaj še! Ta je moj! Oh, ti Sivček ti si moj!« zavrne dêklica na pol nejevoljno, na pol šaljivo.

»Utrudilo vas bode to tiranje! Glejte, saj ne sluša ta neumna žival, in pot je čimdalje slabši!«

»Nič se ne bojte, gospod Vrbanoj,« odgovori dêklica; »jaz ga že vém krotiti.« Rekši na lahko udari po oslovem hrbtu z leskovko, katero ji je nedolgo urezal spremljevalec. Dolgouhec res skoči nekoliko dalje, takó da ga dohitita šele po kratkem teku, dočim se smeje in kriči zaostala družba za njima.

Vrbanoj, kakor ga je nazvala Maruša, prime uhanca za brzdo.

»Pa bi bil res skoro ušel!« sopne Maruša.

Potem korakata molcé drug za drugim, Vrbanoj bolj skrbêč za žival, nego je očitó treba, Maruša pa polglasno pevajoča za njim. S šibico je dražila in gladila osla po hrbtu.

Bila sta kakih petdeset korakov pred drugimi in za malim ovinkom pota, ko se zdajci oglasi Maruša:

»Zakaj pa ne hodite z Juliko, gospod Vrbanoj?«

»Zakaj?« ponovi óni, ne da bi se obrnil.

»Zakaj, dà, zakaj? Sicer — do sedaj ste bili vedno ž njo!«

»Ako ni bilo drugih, ki so bolje kratkočasili gospodičino Juliko!« méní óni suhotno.

»Hihi! Oh, ta Julika!« zasmeye se déklica.

»Zakaj? Sedaj zopet vprašam, zakaj?« nasmehne se tudi Vrbanoj in na pol obrne k mladi déklici svoje lice, kažoče lahko rdečico.

»Jaz bi ne povedala,« deje déklica nekoliko počasno, »ali ta Julika je poredna, zlobna — vi ne veste, kaj mi je storila!«

»Ne, res ne!« deje Vrbanoj na pol začuden, na pol radoveden, kaj ima pač ta otrok na srci.

»Sevéda ne veste! Toda povem vam: zapreti me je dala — tri ure zapreti! V górenji sobi sem morala biti včeraj tri ure, in ukazala je, da moram tisto neumno nemško pravljico — oh, saj sama ne vém, kaj je — zapisati najprej francoski potem pa slovenski. Pomislite — tri ure sem pisala — no, pa kakó? Maščevala sem se — takó grdó sem pisala — oh, kakó grdó!«

»Pa zakaj ste bili zaprti?« vpraša Vrbanoj obradoščen.

»Prav po nedolžnem! Včeraj zjutraj sem bila dóli na tratini pod gradom, in Sivček, ta-le osel, pasel se je tamkaj; takó lepó je bilo pa sem ga zdajci zajahala, in zdirjala sva po cesti proti vasi. Tam naju pa je srečal naš župnik, jaz sem se smijala, on pa ne; on je šel prav tedaj k nam — no, in potem me je Julika zaprla. No, pa le počakajte, še nekaj vam povem!«

»Kaj pa še?« reče Vrbanoj z glasnim smehom.

»Nič več se ne bodete smijali! Vi ste tudi takó neumni, da Juliki vse verjamete —«

»Hvala lepa!« zine Vrbanoj in se zopet zardí.

»Dà, dà, vse verujete in da — oh, kaj mislite, da ne vém? Da ste najrajši blizu nje? Ali neumni ste, ko mislite, da je res takó dobra, kakor se hlíni! Tri ure zaprta za nič in tisočkrat nič!«

»Hej, halo, ho!« kričé zadi.

»Hej, halo!« odgovorí Vrbanoj, ne da bi ustavil Sivčka.

»Naj le vpijejo,« zasmeye se Maruša. »Čakajte, da vam vse povem!« Vrbanoj je bil resnično radoveden in zató je gonil osla naprej.

»Se li spominjate, ko smo bili zadnjič v Rakitni, tam v ónem gozdiči — slepo miš smo lovili — in potem ko smo šli domóv, bili ste vi z Juliko — jaz sem vse videla — saj je šla z menoj samó óna stara Golova gospodičina, ki takó slabo vídi — nihče drug ne hodi z menoj — in tam sem videla, da ste vi dali Juliki rdeč nagelj — kaj ne? Recite, da ne!«

Vsi trije, Sivček na sredi, stopali so sedaj drug poleg drugega, ker je bil pot širok, in Vrbanoj se ni mogel obrniti takó, da bi ne bilo videti izdajne rdečice na njega lici.

»Menda, menda!« reče glasno, silèč se na smeh.

»No, vidite, takó je! Dali ste ji rdeč nagelj, zvečer pri slovesi pa ji je gospod Pavel, ta, ki je pri Malijevidih na počitkih, vaš prijatelj, dal tudi nagelj, toda — belega. In veste li, kaj je storila ta Julika, katero imate za takó dobro? Tisti beli nagelj je vteknila v kozarec vode in ga ima še vedno na oknu ter ga hodi duhat vsak večer, predno gré spat. Vašega pa ni nikjer!«

»Kam ga je dela?« vpraša Vrbanoj skoro nehoté.

»Kam? Zavrgla ga je, kaj drugega — jaz ne vém, nisem je videla. Vém le to, da vsak večer duha tisti beli nagelj.«

Vrbanoj stopa takó hitro, da ga Sivček in Maruša komaj dohajata.

»I — gospodičina Maruša,« povzame napósled, »vaša gospodičina sestra vender lahko stori s takim nageljnom, kar hoče! In morda so ji beli — ljubši?«

»Dišé vsi jednako. Zakaj ni takisto vašega dela v kozarec, ali pa — samó vašega?«

To zadnje je rojilo po glavi menda tudi Vrbanuju.

»Danes ji ne smete dati nobene cvetice!« velí Maruša.

Spremljevalec bi bil skoro odgovoril: »Saj jih ne bodem!« Toda dejal je po kratkem molku in z nasmehom:

»Oh — danes ne bode nikjer dobiti nageljnov!«

Maruša je izlila očito ves žolč in vso jezo, kar se ji je bilo kuhalo v srci.

»Počakajva drugih!« menila je in trgala kraj pota šopek rdečih korčkov.

Vrbanoj pa je, kakor bi ne znal drugače dati duška nekemu tesnemu čustvu, jel klicati nazaj: »Hoj, hola, hoj!«

»Vama se pa tudi nekamo čudno mudí!« povzame spremljevalec Juličin, ki ju je došel prvi.

»Vam se pač nič, gospod Pavel!« zavrne ga Maruša jezično. »Náte, gospod Vrbanoj!«

Rekši mu ponudi nabrane cvetice.

»Hoho, to je zató, ker Sivčka goniš, Andrej!« zasméje se Pavel.

»Dà, dà,« pohití Vrbanoj in vtakne šopek za klobuk. »Jako hvaležno delo to, kakor vidiš — hvala lepa, gospodičina Marušica; midva se pač umejeva in poznavá — kaj li?«

S to šalo je zatrl svojo zadrego in okornost, ki ga je obšla ob prihodu ónih dveh.

»Ali nimate nobenega nageljna, gospod Pavel?« zasméje se Maruša z otroško-zlobnim izrazom.

»Maruša! Primi Sivčka in pazi na pot!« velí Julika, ki se je v tem sklonila v breg ob kolovozu, utrgala nekaj korčkovih cvetov in jih vteknila za pas. Vsa družba je bila tudi že skupaj, in Maruša je zaklicala:

»Hi, Sivček!«

»Sedaj pa jaz pomagam!« oglasí se jeden izmed gospodov, ki so stopali z drugimi zadi, in zapustí svojo družico, jedno Golovih pôstarnih gospodičin.

»Ne, ne, Tinče!« brani mu Maruša; »vi ste preneusmiljeni! Vam ga ne pustim!«

Tinče, sin pl. Malijeve, tudi dijak in sošolec omenjenih študentov, pa si ni dal braniti. Kot sodadni otroci — Malijevo so imeli tudi gradič blizu Veselke — bili so si on, sestra njegova Veronika, ki je šetala zadi z mlajšo Golovo, in Orlovi hčeri od mladih let sèm prav takó domači kakor njih roditelji. Oče mu je umrl šele pred nekaj leti.

»Kakó so veseli! Dà, taki smo bili mi nekdaj! Pa če treba, tudi smo še sedaj, kaj ne, kapitanuš?« reče gospod Orel, korakajoč v zadnji vrsti. Stotnik odgovorí samó na lahko: Dà, dà!«

»Kaj ne, Lizika?« ponoví Orel in s kljuko svoje gorjače potrka na ráme svoji gospé, stopajoči s pl. Malijevo in Golovo pred njim. Gospé so baš razmotrivalé zadnje novosti, ki so krožile o malem življenji v njih soseščini.

»Oh, ti pa ti, Mate! Pa ne tepi me takó kruto!«

»To je zgolj ljubezen!« reče gospod Mate in se obrne v breg, čudèč se košatemu kostanju, ki je ravno tu s silnimi vejami kipel čez kolovoz.

»Ali je to drevó, kapitanuš, ali je to drevó!«

Oba nekoliko postaneta, gospod Orel pa segne z levico pazno pod desno pázduho in potegne iz žepa ploščato, vender obilo steklenico in obrnivši vso pozornost od kostanja na skrbno zamašeno steklenico, šepne továrišu: »Ti, kapitanuš!«

Oba nekolikokrat dobro potegneta.

»Izvrstna slivovka!« pohvali se Orel polglasno, stotnik pa le molčé prikima.

In takó so potovali v hladnem jutru proti vrhu. S posameznih ovinkov pota se je že videlo skozi gosto vejevje góri na belo cerkvice kremensko.

(Dalje prihodnjé.)

K prvemu sešitku slovensko-nemškega slovarja Wolfovega.¹⁾

Vesel sem prejel prvi sešitek Wolfovega slovarja. Veseli me, da je gospod Pleteršnik vánj vzprejel tudi kajkavske besede, in to je storil po pravici, ker je Daničić v „Akademijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“ prejemal samó iz slovarjev kajkavske besede, iz drugih tiskanih knjig kajkavskih pa ne. Iz teh knjig, nekaj pa tudi od národa, imam zapisanih nekaj besed, katerih nisem našel v Pleteršniku, pa jih torej tukaj podajam; morebiti vzame katero v dodatek na konci dela. Besede, pri katerih ni nič zapisanega, nabral sem sam in časih dodal kraj, kjer sem jih slišal. Nekaj jih je tudi iz ogerske slovenščine. —

abecčevica f. = abecčeda. Gašparoti: cvet sveteh 3·908 za koje ako ne znaš ovo ti celu skoro abecčevicu pred oči tvoje postavljam. — *ač* = ker, ač, da . . = ker, če. — *ādamovčica* in *adāmovčica* f. neko jabolko. — *ágrad* m. *cytissus hirsutus*. — Interjekcije: *ahi* Zagrebec *pabulum spirituale* 1·403, *ahime* 5^a 49, *aih* in *jaih*, vae Fuček 120. — *āladar* m. ime konju. — *áldovnost* f. Vranič Robinzon 2·83 srdce njegovo vre na prvo čutilo je blažena slédjenja dobrovoljne ove aldovnosti. — *álíka*, *álkica* f. ime psici, *álkec* m. ime psu. Varaždin. — *ālon* m. *heleborus niger*. Samobor, lek za srab; otroci mu pravijo *pūrič*. — *ánglelek* m. se zóve v Nedeljancih pri Varaždinu tisti, ki na rali prvi začnè žeti. — *auhme!* interj. Zagrebec 1·378 sirote smo prez glasa ostale. Auhme! *siccine te rapuit mors exsecrata?* — *bábelnica* f. tista ‚kopánja‘, v katero vino teče, ko se stiska. — *bábica* f. Ruckerl, Massliebe. Mikloušič izbor. 117. — *bābičji*, adj. Hebammen. Matošek 1. 7 prazna čast in svojaglavnost je dvoje jarih kač v babčjemu srcu. — *bābični* = bābičji. Matošek 1. II. nekterih navukov sem le po vrhu zadeval, kateri so mrvico višji nad bābičnim vumam. — *bābin* adj. a) aviae Pergošič 33^b 34^b b) *weiber-*, *Zagr.* 5^a 176 veruvati babinomu prišeptanju. — *bābina* f. tudi: jedna tistih klad, na katerih stojí kotec ali svinjāk. Varaždin. — *babotrsovína* f. *berberis vulgaris*. — *babūrda* f. = babura. *Zagr.* 5^b 177 zgrabil je vrag baburdu. 1·343 ščrbaste krmežlive baburde. 505 to je ona peklenska prokleta baburda nenavidnost. — *bāček* m. 1.) = brat: baček moj predragi Miškec ti ozvani, pes. 2.) = *frater frančiškanski*. Koprivnica. iz madj. *bátya*. — *bādžek* m. takó pravijo majhnemu človeku. Varaždin. — *bagūn* m. lepó okroglo svinjče, *bagūnica*, *bagūnička* f. okrogla prasica.

¹⁾ Ker tiskarna nima črk z dijakritičskimi znamenji, kakeršna rabi Wolfov slovar, čitaj se povsod: á = á, ā = ā, é = é, é = é, ē = ē, ó = ó, ō = ō, ó = ó, ō = ō, ò = ò, í = í, ī = ī, ú = ú, ū = ū.

Varaždin. — *bahórnast* adj. Gašp. 1209 od bahornaste mudrosti. — *bahornát* adj. magicus. Gašp. 1295 bahornata čuda činiti, iz mrtvih tel bahornatoga proroka. 1604 meštrije nikakve ne znamo bahornate. 4182 (192) pleh pred prag devojke zakopa i nekoje bahornate réči izgovori. — *bájca* f. Erz., Steingrube. Nagy nav. 173 ona mejsta bregouv, gde medine (Erze) i kamenje kopajo, *bajce*, lüdi pa, ki je kopajo, *bajcare* zovemo. — *balandža* f. držalo meča, sablje, capulus. Gašp. 3346 vu opadanju palaš iz nožnice z balandžum na zemlju špice oščočum gore osovljen vstanovi se. Matakovič 1103 prijemljujuč balandžu sablje (pisano: balangya, brž iz madj.) — *bálesnica* f. platno, ki ima po sebi dol grabice. Ivanec. — *báletnica* f. bedenj, v katerem se ‚rubje‘ to je perilo pari. — *balton* m. je v Varaždinu Papierdrache, a kaj je v Kocijančiči Filotea s. Ferenc Sale-siuša. 3171 igre na piljar, balona, drčanje do plašča, škake, damu . . ne znam. — *bandižati*, *bantižati* in *bantižáti*, proscribe od ital. bandizar. Gašp. 1448 je zadovoljna bila videti ga iz varaša bandižánoga. Habledič ad. 756 ako je tomu tak, trebe bude gošččenja bantižati. — *bánkaš* m. die Briéftasche. Gönczy 30 gda je nazaj k doumi prišo, komaj je ništeri groš meo vu bankaši. — *bánta* f. molestia, offensa iz madj. bántani je beseda jako navadna v govoru in v knjigah, da je skoraj ne gré izpustiti iz slovarja niti slovenskega. Pergošič 58^a biti na bantu. Habledič ad. 65 nevolje i bante zakonskih ljudi. 66, 425, 663. Šimunič mar. 89. Zagr. 5^a 50. Kovačič kemp. 102 i. t. d. Od tod razven bantovati še: *bantítelj* offensor. Reš 127 fantenje nad bantitelom. — *bantovúnik* m. impetitor Pergošič 27. — Tudi *barat* m. iz ital. baratto se pogrésa; slišal sem: ovo more biti za barat = moglo bi se upotrebiti; to nŕ za moj barat = tega ne morem potrebovati. V knjigi: Habd. ad. 209 z gospodu barat imati. Krajačević 209 jesi li z vragom imel kakov barat ali pajdástvo? Zagr. 149, 129, 307. Gašp. 3458 niti filera za svoj barat ni ostavila i. t. d. od tod *baratanje* Habd. zrc. 102 Mul. pos. 1394. Gašp. 3470 i. t. d. — Taka je tujka: *barbér* = brivec in zdravnik zeló navadna v národu in v knjigah in od nje: *barberija*: Škvorc 86, barbérov adj. Zagr. 5^b 208, barbérski Jurjevič 63. — *bardon* m. = ostf: trizob, s katerim ribe lové. Varaždin. — *baril* m. pomeni tudi bučo. Podsused pri Zagrebu, v Jaski govoré celó: vozili smo s polja barila, to je buče ali tikve. — *barilček* m. je tudi neko jabolko. — *bárta* f. je visoka žena. Varaždin. — ad ‚barli‘: slišal sem od Samoborca: rad bi, da bi mu na barle peneze posudil, to je: kar na besedo. — *bárna* f. ime kravi, *bárnek* in *bárno* m. ime volu, bržčas iz madj. — *bártolovka*, *bártolovčica* in *bártolščica* f. je neka hruška, zrela ókolo s. Bartola ali Jerneja.

(Dalje prihodnjé.)

M. Valjavec.

Književna poročila.

I.

Levstikovi zbrani spisi. Uredil Frančišek Levce. I. in II. zvezek. Poezije. Ljubljana. Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1891.

(Konec.)

Nasproti pa nam ni nič žal drugega ustopka, katerega je bil namenil g. izdajatelj kritičnemu čitatelju, a ga ni mogel izvršiti. G. prof. L. piše I., 295: »Zadnja leta je naš pesnik posebno čislal poudarek ali naglas ter v pisavi vsako besedo naglaševal s primernim akcentom. Želel sem to posebnost pesnikovega pisanja v poezijah ohraniti, ker sem bil prepričan, da bi tistim jezikoslovcem slovenskim, ki se pečajo s težkim vprašanjem našega naglasa, s tem nagrmadil obilo hvaležnega gradiva, zlasti ker se Levstik tudi v tem oziru ni zatajeval, da je Laščan. Toda tiskar mi je rekel, da nima toliko naglašanih črk, da bi mogel knjigo tiskati, in ker novih ni kazalo naročati, moral sem naglase večinoma opustiti in pridržal sem jih samo tamkaj, kjer so se mi zaradi dvoumnosti ali zaradi pevske mere zdeli neobhodno potrebni; marsikomu bodo še ti presedali.« — Prostdodušno priznavam, da sem med temi zadnjimi tudi jaz, in to iz več vzrokov. Prvič je upravičena dvojba, je li bi nudili Levstikovi spisi, zlasti poezije, jezikoslovcu, ki se bavi z naglasom, kaj porabnega gradiva; zakaj znano je, da se je Levstik menj negoli kateri drug pesnik ali pisatelj zadovoljeval s slovenščino, kakeršna je, ampak čimdalje bolj je kazal v vezani in nevezani besedi, kakšna bodi slovenščina. Nijeden pisatelj ni slovenščine bolj krotil in brzdal negoli on; in onđaj, da bi bilo nánj v takó pozni dóbi (»Zadnja leta«) vplivalo domače narečje? To ni nikakor verjetno. Pač v govoricí vse svoje žive dni ni mogel zatajiti Laščana, ali v pisavi — ne! Njegova slovenščina je veliko preveč osnovana po njega slovniških teorijah, veliko preveč — recimo, kozmopolitiška ali obče slovenska — nego da bi mogla imeti znatne sledove sploh kakega narečja; semtertja kak dijalektiški naglas, mrvica dijalektiških besed in izrazov, to je vse. Za upoznavanje laškega narečja pa bi bil Levstik celó nezanesljiv vir in v svojih poezijah še bolj nego v prozi. Saj je tudi on rabil pesniške sloboščine, in te priznavamo pesnikom zlasti tudi, kar se tiče naglaševanja. Iz vseh teh vzrokov nekoliko dvojim o nastopni trditvi g. izdajatelja, da daje naglas Levstiku poseben kolorit in da ga more prav brati in korenito umeti samó tisti, kdor pozná velikolaško in sploh dolenjsko narečje, kakor Prešérna samó gorenjski Slovenec.

Drugič pa so Levstikovi naglaski prejednostavni, da bi se ž njimi mogel okoristiti jezikoslovec; ne da bi želeli

takó komplikovanih dijakritiških znamenj, kakor jih zahteva za učenjaške namene P. Stanislav Škrabec, ali pritegne mi, kdor vé, kakšna znamenja je uporabljal Vuk ali kakšna uporablja akademiški hrvaški rečnik, katerega je Daničić pričel; podobna rabi tudi Pletersnikov slovar.

Sicer pa si ne morem kaj, da ne bi o tej priliki izrazil misli, katera me obhaja že davno. O naglaskih je namreč »po pameti taka sodba naša«, da jih v navadnih knjigah prav nič ni treba, v pesmih, kjer nam navadno že mera narekuje naglas, še menj nego v prozi, in da niso za nič drugega, nego da se ž njimi nepotrebno trapijo stavci. Živim jezikom ne treba nikakeršnih naglaskov, in hvala Bogú, naša slovenščina je še nekoliko živa; niti grščini za nje največje slave ni rabil akcent, ki dandanes toliko preglavice dela naši mladini, ampak vsak atiški kmet je naglašal pravilno samouk. Domislili so se ga bili aleksandrinski učenjaki šele tedaj, ko se je bilo bati, da izgubi grščina prvotno čistoto zbok tega, ker se je po svetovni državi Aleksandra Vélikega izpremenila v občevalni jezik tudi barbarskim národom. — Nikakor s tem ne trdim, da sta izreka in naglaševanje naše knjižne slovenščine ustanovljeni; ali o tem naj se učí ondu, kjer se je sploh treba tem rečem učiti: v šolah in v učnih knjigah, slovnica, slovarjih i. t. d. O. St. Škrabec, izvestno največji — recimo, naj nam oprostí prečastiti gospod to besedo — natančnež v dijakritiških znamenjih — torej Škrabec celó na platnicah v besedilu »Cvetja z vrtov sv. Frančiška« ne rabi prav nič naglaskov. Naglaski, kakeršne rabi »Ljubljanski Zvon«, utegnejo tedaj imeti veljavo za tujca ali za naše pozne potomce, ko bode sedanja slovenščina častitljivo počivala poleg sanskrtščine, stare grščine i. t. d. Toda tedanji učenjaški potomci naj si pomagajo brez naglaskov sami, kakor moramo tudi mi proučevati panonske spomenike brez naglaskov.

Sedaj še nekaj o »tolmači« samem. O njem se ne moremo izraziti drugače nego pohvalno; vsaka njega stran nam priča, kakó spreten slovstvenik je gosp. izdajatelj in kakó temeljito pozná naše slovstvene odnošaje. Na primeroma ozkem prostoru nahajaš obilico literarnih pojasnil, novic in črtic, nekoliko takih, kakeršne je vzmogel samó osební prijatelj Levstikov, ki je dolgo let zaupno občeval ž njim. Jedino, kar bi mogli očitati »tolmaču«, je to, da je preskop. Radi sicer priznamo, da je uprav tolmaški posel silno siten; ko se ti je ozirati na raznouke čitatelje, treba ti biti jako opreznemu, da se ti ne bode prigovarjala na jedni strani gostobesednost, a na drugi skoposlovnost. Tudi tu je zopet »in medio virtus«, in g. izdajatelj je izkušal po pravici ubráti srednji pot. Niti v tem ne moremo grajati g. izdajatelja, da si je z ozirom na še živeče osebe nalagal časih diskretno molččnost: vender ga vse to ne more oprostí graje,

da je tu in tam »tolmač« naravnost nedostaten. Ker sem se bal, da je ta moja sodba presubjektivna in da ji je kriva morda moja nevednost, razgovarjal sem se o tem z gospodi, ki so dobro podkovani v slovenščini, a tudi oni so mi priznali, da jih je »tolmač« večkrat pustil na cedilu. Zlasti se jim to dogajalo prav kakor meni pri »Ježi« in pri »Ljudskem Glasu«. In tu nam niso na umu namigavanja pesnikova na neke osebe in odnošaje, katerih diskretni izdajatelj ni hotel pojasniti, ampak množina maloznanih ali celo neznanih besed in rekel. Ako pa se to dogaja zelenemu lesu — slovenskim filologom — kaj počni nefilološko občinstvo?

G. izdajatelj pravi o »Ježi na Parnas«: »Levstik je to satiro na naše književne razmere sam najbolje pojasnil s svojo dodatno poezijo: »List iz Olomuca«. Prečital sem to pesem dvakrat in trikrat, toda o navedeni trditvi se mi ni dalo uveriti. »List« pač pojasnuje smér »Ježe« v obče, a ta je itak jasna; v posamičnosti se niti on ne spušča, in poleg Koseskega se izrečno omenja samo še Toman in, če se ne motimo, Josipina Turnogradska. („Naj si tudi v pomoč rebro svoje družiš“). Nasprotno, dikcija te poezije je tako vznesena in — težavna, da bi le-tá sama potrebovala izdatnega tolmača. — Črtica o „Velikem Groggi“ bode sicer izvestno dobro došla mnogim čitateljem, toda z ostalim komentarjem o „Ježi“, ki obseza vsega skupaj oskromnih 11 vrstic, ni v pravem razmerji.

Pri opazkah o „Otročjih igrah v pesencah“ pogrešam pripomnjo, da so vzete — če se ne motim, vse, vsaj pa večinoma, odločno ne morem trditi, ker nimam „Vrtca“ pri rokah — iz „Vrtca“, kjer jih je dodal pesnik sam. Ali pa naj morda na to meri opomba izdajateljeva (II, 371.): »V „Vrtci“ jim (namreč „Otročjim igram v pesencah“) je dodal te opazke“ i. t. d.) Vsekakor svojina Levstikova ni označena jasno dovolj. — Nekaj nasprotnega pa se je pripetilo v III. zvezku, kjer se na str. 210.—220. tiska prav kakor ostalo Levstikovo blagó prevod g. kurata A. Koblarja („Iz ruske zgodovine. Po staroruskem letopisu Nestorjevem“) in celo dodatna njega opazka (menda izvorna): „Tako ruski stari letopisec priča o slavnej Olgi, o kateri Karamzin govori: „pripovedka jo imenuje zvito, grška cerkev sveto a zgodovina modro Olgo.“ Res čitamo v „tolmači“ (II, 321), da „Črtice iz ruske zgodovine“, tiskane v „Vrtci“ 1879. leta, niso iz Levstikovega peresa, ampak da jih je po Nestorji priobčil g. Anton Koblar in da je Levstik nadaljeval Koblarjev prevod šele od 174. strani dalje („Začetek Kijevisko-Péčerskega samostana“), toda kakó li pride Koblarjev prevod do tega, da se tiska pod Levstikovo firmo? Če je hotel g. izdajatelj podati čitateljem ves „Vrtčev“ prevod, naj bi bil že po tisku ločil Koblarjevo in Levstikovo svojino. Sicer pa se nam po jeziku sodèč vidi, da je Koblarjev

prevod Levstik pregledal. — Nekatero druge opazke o III. zvezku hranimo za poznejši čas, ko izideta še zadnja dva zvezka Levstikove proze.

In sedaj še besedico — last, not least — o tiskovnih pogreških. Ni jih mnogo — takih, ki bi ovirali razumevanje, celó ne; vender se mi vidi, da jih je nekaj več v II. in III. zvezku, nego v I., vsekakor vsega skupaj več, nego jih je izkazanih med „tiskovnimi popravki“, katerih v III. zvezku celó ni. Vender bi bilo jako želeli, da bi se kár najnatančneje pregledali še jedenkrat vsi zvezki ter zabeležile v jednom prihodnjih zvezkov tiskovne in izdajateljve pomote, to pa v interesu izdaje in izdajatelja samega, da ne bi se česa njemu na rovaš stavilo, kar je morda Levstikova pomota ali pa njega posebnost. Naj pojasnim to z nekaterimi vzgledi. I., 13, 7. vrstica od zdolaj čitamo: „Mati *z* gnezda ga izvabi“; kdo je zagrešil *z* nam. *iz* ali *'z*? „Ak“ se piše I., 40, 3. vst. od zdolaj brez apostrofa; I., 41 v zadnji vrstici čitamo: „Nedolžna ko lilija s poljá“, kjer anapestiška mera zahteva izreke: „lil'ja“. Vrstica 6. na I., 54. str. „Jaz k tebi prišel bi gotovo“, je vsekakor napačna, ker ji nedostaje jedne stope; če premenimo naglas in čitamo „prišel“, dobimo vsaj čveterostopen granes, ki pa je pač poleg še jednega (8. od spodaj na isti strani) jedini čistojambiški; vsi drugi imajo vsaj po jeden anapest. Morda se je pred „prišel“ ali pa za to besedo izpustila kaka beseda. — I., 213., vrst. 6. (v sonetu): „V mladostnih dnevih sem vže izgubil“; jambiška mera zahteva „uže“; takisto I., 220 v zadnji vrstici „Če ga dobiček svoj ne vzpodbada“, nam. „uzpodbada“; II., 321, v 8. vrsti od spodaj čitaš: „Tako so se Tatare razznojili“, takisto v 10. vrsti od spodaj „v Tatare“, a v 16. vrsti od spodaj: „Tatarje se vele razpalili“. Toda dovolj bodi primerov; v vseh teh in v mnogo drugih bi se dalo dvojiti, kómu je prisoditi hibo.

V pozivu, ki ga je izdala knjigarna Kleinmayrjeva, obetajo se nam za IV. zvezek Levstikovih zbranih spisov njega „Kritike in znanstvene razprave“ in za V. zvezek „jezikoslovne stvari“; ničesar pa nismo čuli o pesnikovih pismih. Ker si ne moremo misliti, da bi se bila vsa poizgubila ali bila nalašč uničena, tedaj izrekamo upravičeno željo, naj se objavijo vsaj tista, ki so v kateremkoli oziru zanimljiva ali važna, ako so namreč sicer pripravna za javnost. Brez njih si celó ne moremo misliti dovršene izdaje Levstikove; saj je znana resnica, da se pesnikov in sploh velikih móž čustvovanje in značaj na mnogo stran lepše ali vsaj pristnejše zrcali v njih zasebnem zaupnem občevanju, torej tudi v pismih, negoli v njih javnem delovanju. Da jih bode g. izdajatelj vestno porabil v svojem životopisu, o tem smo itak uverjeni.

Završujoč svoje pripomnje, prosimo še jedenkrat izrečno, naj se nam ne tolmačijo kot hudomušnosti, ki naj bi kratile priznane zasluge g. izda-

jatelja, ampak zmatrajo naj se kot blagohotni migljaji za zvršetek vse krasne izdaje, katera nam je upravnar srce prirasla; in zajedno naj se uvažijo — in to je naša še bolj iskrena želja — pri prihodnji Prešérnovi izdaji.

O zunanjem lici Levstikovih zbranih spisov ni da bi govoril; lepo blagó se sámó hvali. Narobe: z ozirom na to, da jim je krasna njih oprava primerno podražila ceno, vzkliknil bi skoro — izvestno v zmyslu Levstika samega — s primerno varijacijo Lessingovih granesov:

„Wir wollen weniger aufgeputzt
Und billiger gelesen sein!“

V. Bežek.

II.

W. Vondrák, Altslovenische Studien (posebni odtisek iz „Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften, philos.-histor. Classe“, kn. CXXII). Wien 1890, 8°., 90.

(Konec)

Gledé na cod. Suprasl. je pisatelj dognal: 1. da so v tem zborniku teksti različnega izvora, da tedaj ni tekst vsega zbornika od iste osebe; 2. da se prevod jezikovno ne strinja z ónim ostalih najstarejših spomenikov, da v tem prevodu ni najti stare, ampak že novejšo redakcijo; 3. ti različni teksti so nastali na bolgarskih tleh, óni odlomek pa, kateri je tudi v Clozovem glagol, bil je tukaj sámó prepisan z malimi premembami. O citatih iz evangelij je dokazal, da se ne strinjajo z najstarejšim prevodom, katerega beremo v evang. Zograph. in Marian., ampak da reprezentirajo že nekoliko poznejšo redakcijo in se tedaj strinjajo bolje z evang. Ostrom. in Savino knjigo. Omeniti moram, da se v teh slučajih strinja cod. Supras. z bolgarskim Trnovskim evang., in ravno to je važno, ker evidentno dokazuje, da je domovina tem premembam Bolgarska. Isto se dá reči o odlomkih iz psalmov; tudi teh je mnogo. Vondrák sicer trdi, da so ti citati iz psal. mnogo bolje ohranili prvotnejši prevod od evangelijskih, toda če primerjamo te citate različnim psalterijem, prepričamo se takoj, da se ne strinjajo povsod s starim Sinaít. psalt. Naj omenim sámó jeden primer ps. 136, 2 beremo v našem rokopisu na vrbbii posrédě jęję obęsihomъ sęsady svoję isto tudi v rusk. Čudovskem ps. (prepis iz leta 1472.), v Sinaít. ps. in v hrvaških glagolskih tekstih pa najdemo starejši prevod na vrbbii po srédě jęję obęsihomъ organъny našę.

Da so óni teksti, kateri so združeni v cod. Supr., res prestavljeni v Bolgarski, to nam dokazujejo najboljše taki izrazi in take besede, katerih ni

najti v najstarejših pannonskih evangelijih, zato pa v staroruskih in v bolgarskem Trnovskem. Sestavil sem precēj takih besed že v »Archivu f. slav. Phil.« XIII., 242—245, nekaj novih je sedaj dodal še Vondrák.

Nikakor se pa ne morem strinjati s pisateljevim mnenjem o domovini cod. Suprasl. v sedanji obliki. Vondrák piše o tem: »Nachdem also das Material, aus dem der Cod. Supr. sich aufbaut, in Bulgarien seine bestimmte Form angenommen hatte, wurde es in Russland (oder überhaupt von einem Russen) noch einmal so abgeschrieben, wie wir es jetzt haben, und so entstand unser Cod. Supr.« Vprašati moram, zakaj pa ni v cod. Supr. nobenega vpliva ruskega, kakor ga vidimo v staroruskih spomenikih, zakaj ni najmanjšega sledú o ruski grafiki, katera se je v tej dóbi gotovo že mnogo razločevala od južnoslovanske? Pisatelj sicer trdi na str. 53., da v tej dóbi (XI. ali XII. stol.) ni mogel jezik prepisovalčev še predreti na površje. Kakó pa to, da se je nekako uveljavil v vseh staroruskih spomenikih XI. stoletja, da je v njih predril semtertjã domači jezik? Cod. Supr. nima nobenih grafiških in jezikovnih posebnostij staroruskih spomenikov, v palaeografiškem oziru tudi nima ruskega lica — in reči moram, da se palaeografiško naj-najstarejši ruski spomeniki precēj razločujejo od pannonskih — in vendar misli pisatelj, da je prepisan na ruskih tleh. Do tega so ga napotile nekatere leksikalne posebnosti, nekatere besede, katere je našel samó v staroruskih tekstih. In so li res ti leksikalni izrazi také pomenljivi in važni, in kar je glavno, ali se res beró jedino le v staroruskih spomenikih? To sicer trdi pisatelj, toda mnogo teh izrazov je tudi v bolgarskih spomenikih; bili so tedaj že na jugu vzprejeti v prevod in šele od tam so prišli tudi v rusko književnost.

Takó nahajamo *zeto* m. starejšega *nevěstnik* tudi v bolgarskem Bero-linskem zborniku in v srbski Krmčaji Mihan., *pronyriv* v Trnovskem evang. in nekem srb. spomeniku XIII. stol., *vzviti* v homil. Mihan., *podrag* v Trnovsk. evang., *blagodariti* v srbskem žitji Simeona, *stolz* m. starejšega *prěstolz* v istem žitji in v starejših srbskih listnah, *prěm* v homil. Mihan., *aky* m. *jako* v Trnovskem ev. Ostane še samó številce izrazov, katerih ne morem najti tudi v bolgarskih ali sploh starih jugoslovanskih spomenikih, toda to je samó slučajno, zakaj prezirati ne smemo, da poznamo še jako malo bolgarskih spomenikov, in še ti so objavljeni samó v odlomkih. Pri takem preiskovanji vedno še ostane dovolj praznin, in zato ne smemo takim posebnim izrazom nikoli prištevati prevelike važnosti; preveč nam še nedostaje posredovalnih spomenikov, mnogokrat moramo samó iz staroruskih spomenikov sklepati, kakó je bilo v bolgarskih.

Nekatere izraze je pa treba razlagati drugače. Tako je *aky* mimo *aky* isto kar *rob* mimo *rab* ali *zorja* mimo *zarja*; beseda *tok* tudi

ne dokazuje ruskega izvora, ker živi tudi v slovaških pokrajinah. Mat. XXVI, 27—28 se res strinja cod. Supr. nekoliko z Nestorjem, zakaj prvi piše *za vy přelamajema* in Nestor *lomimaja*, toda isto nahajamo tudi v Cloz. glag., tedaj je ta popravek že jugoslovanskega izvora. Važnejše so za določevanje domovine staroslovanskih spomenikov pri sedanjem našem znanji gramatiške posebnosti. Take značilne posebnosti so v tem spomeniku *roz* mimo navadnega *ras*, in res trdi Vondrák, da je to vpliv ruskega pisatelja. Toda ta oblika se je takisto lahko pojavila v pokrajinah, katere so blizu Slovakov, saj se také govori v nekaterih slovaških narečjih. Tudi gen. sgl. pronom. sklanje na *-ga* m. *-go* ni ruska posebnost, in če beremo jeden primer v Gregor. Nazian., posnet je samó iz jugoslovanskega originala. Da se je res na jugu rabila ta oblika, to mi priča bolgarska listina Const. Asěna iz leta 1259.—78., kjer berem *toga*. Jednake oblike se nahajajo sporadiško še v današnjih bolgarskih narečjih. Jaz sem tedaj še vedno tistega mnenja, katero sem povedal že prej v »Archivu« XIII, 246: »Doch wenn man in Betracht zieht, dass einige dieser Denkmäler, wie die Savina kn. und Suprasl. im wirklichen Russland sich befinden, andere von dieser Gruppe, wie das Galic. Dobryl. und Mstsl. Ev., durch sprachliche Eigenthümlichkeiten auf Volhynien und Galicien oder Kijew hinweisen, so könnte man auch den Cod. Supr. in ein Gebiet versetzen, das zwar nicht russ. war, doch wo sich dieselben literarischen Strömungen und Bewegungen fühlbar machten, wie im südlichen und westlichen Russland, ich meine die Gegenden nördlich der Donau, das alte Dacien und die nördlich davon gelegenen Grenzgebiete des Karpatenlandes. Bei einer solchen Annahme wird am leichtesten verständlich, wieso ein Cod. Supr. schon die neue Redaction in Grammatik und Lexicon repräsentirt und doch gerade darin mit den russ. Evang. übereinstimmt.«

Neverjetno je pa, da seza óni odlomek cod. Suprasl., katerega nahajamo tudi v glag. Cloz., v najstarejšo dóbo staroslovenske pismenosti, tedaj v pannonsko (str. 40). To bi bilo samó takrat verjetno, če bi bil pisan original glag. Cloz. na pannonških tleh. O tem pa ni dvojiti, da je domovina prevodu ónih odlomkov, kateri so nam zdaj v prepisu ohranjeni v glag. Cloz., nekje na jugu, najbrž kje v stari Srbiji ali sosednih krajih Macedonije. To je razvidno iz tega, ker nahajamo v glag. Cloz. precěj sledú bolgarskega vpliva, namreč znano bolgarsko nepravilnost v nosnih samoglasnikih (v dveh primerih), *u* m. *o* in obratno; semkaj moremo prištevati tudi nadomeščevanje polglasnikov *z* *o* in *e*. Isto nam potrjujejo evangelijski citati, v katerih je že nekaj eklatantnih primerov nove redakcije. Zdaj tedaj ne bomo več mogli zanikavati nekake vzajemnosti med najstarejšo hrvaško glagolsko in macedo-bolgarsko pismenostjo.

Vondrák misli, da je tudi Savina knjiga na Ruskem prepisana, toda ni se mu posrečilo, da to dokaže le nekoliko. Glavni razlog mu je beseda, *gospoda*, in ta je baje le na Ruskem prišla v tekst, a takoj mora priznati, da denašnja ruščina ne pozná tega izraza. To besedo nahajamo v istem pomenu tudi v slovaških narečjih, in zató se mi dozdeva verjetneje, da je domovina tega spomenika blizu tam kakor cod. Supr. Takó si najlože pojasnimo to, da je v njem že dosti novejših izrazov, katere čitamo tudi v staroruskih spomenikih. Omeniti hočem še besedo *prahněuz* (σπρόζ) Mat. XII, 33, ker je tudi ta značilna.

Lepó nam je pisatelj razložil, da je tudi v Praških fragmentih nekoliko sledú novejše »bolgarske« redakcije prevoda, da tedaj ta spomenik ni nastal samó pod vplivom pannonske književne delavnosti. To je važno, zakaj dosedaj se še ni poudarjalo, da je bila še v XI.—XII. stoletji nekaka književna zveza, četudi še takó slaba, med severno Pannonijo ali bolje med severnimi karpatskimi pokrajinami in Bolgarsko. Sevéda se pri tem ne smemo sklicevati na dat. s. *slěpomu*, zakaj *o* je morda samó pisna pomota, pisalec je napisal samó prvo polovico glagolskega *u* in to je ravno *o*. Tudi beseda *smoky* m. *smokovnica* je znak novejše redakcije.

Nikakor pa ne morem pisatelju pritrditi, da so ti odlomki iz prve polovice X. stoletja, kakor je to izrekel prvi Šafařík pred tridesetimi leti. To je radi palaeografskih kriterij popolnoma nemogoče, dovólj je, če primerjamo Praška lista Kijevskim odlomkom ali Zograph. evang., in takoj spoznamo, da sta precéj mlajša. Najbrž sta ta lista iz početka XII. stoletja, kvečjemu iz konca XI. stoletja. Makušev je celó mislil, da so ti odlomki iz XIV. stoletja, kar je popolnoma nemogoče, kakor nam pričajo hrvaški glagolski spomeniki iz XIII. in XIV. stoletja. V palaeografskem oziru so Praški odlomki velike važnosti; to je že Šafařík bistroumno spoznal, trdčč, da nam predstavljajo nekako prvotni tip glagolice, in isto misli Jagić o Kijevskih odlomkih, kateri imajo palaeografsko marsikaj skupnega s Praškimi. Praški odlomki mi dokazujejo, da tudi v Kijevskih odlomkih ni ohranjen pravi in čisti tip prvotne glagolice, kakor se je rabila v pannonski dóbi, da ni bila takó óglasta, kakor je v Kijevskih odlomkih (prim. «Archiv» VII., 459, Cod. Marianus 416.).

O redakcijah najstarejših evangelijskih tekstov je Vondrákovo preiskovanje iz nova to potrdilo, kar je prvi Šafařík dokazoval in pozneje sosebno Jagić obširneje razložil v uvodu prve izdaje Asseman. evang. in v Cod. Marian. Največ sorodnosti je med Assem. in Ostrom. evang.; Savina knjiga je nekako v sredi med tema in cod. Zogr. in Marian., katera imata najstarejšo redakcijo. Ni pa pisatelj dovólj poudarjal, da ima Savina knjiga mnogo posebnosti, katerih ni najti v nobenem drugem evangelijski, da se

tedaj razlikuje od vseh ostalih. Naj omenim samó nekaj takih slučajev: Mat. V. 44, VI. 30, VII. 25, VIII. 3, IX. 25, 26, XII. 31, Luc. III. 14 etc.

Na str. 72. se zdí Vondráku verjetno, da so se pri prvem staroslovenskem prevodu ozirali tudi na latinski tekst. Takó si hoče pojasniti izraz *livra* (latin. libra), katerega beremo v cod. Zograph. Assem. in Nik., mimo *litra* (gr. λίτρα) v cod. Marian. Ostr. in Savin, kn. O tem ni dvojiti, da je prvi izraz res latinski libra, toda zajet ni neposredno iz latinskega originala, nego vzet je iz grščine, zakaj v srednji grščini res nahajamo to besedo (prim. Du Cange, Glossarium ad scriptor. mediae et infimae graec. I., 809). Takisto si moramo razložiti tudi pomoto v psalt. Sinit, kateri ima za gr. ἐν ἄρμασιν izraz *orūšihz* in ne *kolestnicahz*. Prevoditelj je omenjeno grško besedo krivo izvajal od nom. ἄρμα, kar je latinska tujka arma; ἄρμα v tem pomenu je mnogokrat najti v poznejših grških virih. (Du Cange I. 119.).

Splošno se je trdilo, da je bil v prvotnem prevodu glagol *raspēti* in da ga je šele pozneje nadomestil *propēti*. Vondrák trdi ravno nasprotno, in po mojem mnenju je to tudi dovolj podprl s primeri. Lahko bi bil navēdel še iz najstarejših hrvaških glagolskih tekstov, kateri so jako konservativni, nekaj primerov, kateri to potrjujejo. Jako pa dvojim o tem, da se je *raspēti* pojavil šele na jugu, v Bolgarski; meni se dozdeva, da se so nekateri izrazi počeli že na konci pannonske dōbe nadomeščati z novimi, da tedaj nekateri popravki in dostavki sezajo že v pannonsko dōbo in da se je ta delavnost, iz katere se je pozneje pri ugodnih politiških in književnih razmerah izcimila nova »bolgarska« (ali cirilska) redakcija, počela že na pannonskih tleh.

Naj še omenim, kar piše pisatelj o domovini staroslovensčine, zakaj to vprašanje še vedno ni popolnoma rešeno, če so tudi Miklosichevi nazori že jako omajani: „Die Bohemismen der erwāhten Denkmāler haben daher wohl ihre Heimat in Pannonien gehabt. Daraus folgt für mich, dass die Sprache, in welcher unsere altslovenischen Denkmāler übersetzt worden sind, nicht auch zūgleich in Pannonien (resp. Mähren) gesprochen wurde. Sie war eine fremde, hieher verpflanzt, die freilich manche einheimische Ausdrücke, namentlich aus der Liturgie etc. annahm.“ In dalje: „Die Sprache, in welcher die beiden Slavenapostel ihre Thätigkeit in Mähren und Pannonien entfalteteten, war die Sprache ihrer Heimat, in erster Linie, also ein macedonischer Dialekt.“

V. Oblak.

III.

Domači zdravnik po naukih in izkušnjah župnika Kneippa. Za vsakdanje potrebe našega ljudstva sestavil Valentin Podgorc, duhovnik krške škofije. Izdala in založila družba sv. Mohorja. — Celovec 1892 — str. 170. 8°. —

Takó je naslovljena knjiga, katere smo nekamo radovedni pričakovali sósebnó zdravnik; zakaj poleg Hufelandove makrobiotike, katero je v slovenski prestavi priredil dr. M. Prelog, in »Domačega zdravnika« župnika Volčiča, ki ga je pred kakimi 20 leti izdala družba sv. Mohorja, nismo Slovenci imeli doslej dela podobne vsebine. Le-tá knjiga je vsekakor važen pojav v našem slovstvu — v malone 60.000 iztiskih roma v vse slovenske pokrajine — in izvestno jo bodo kár najzaupneje prebirali vsi slojevi našega ukaželjnega národa; vredna je torej, da izpregovorimo o nji nekoliko obširneje.

Pisatelj sam pravi v predgovoru, da je njega delo le »preprost, skrčen prevod ali posnetek« dvojice Kneippovih knjig. Pred sabo ji imamo v nastopnih izdajah: *Meine Wasserkur, durch mehr als 35 Jahre erprobt und geschrieben zur Heilung der Krankheiten und Erhaltung der Gesundheit.* 35. Auflage, 1892, str. 376. 8°, in »*So sollt ihr leben*«, *Winke und Rathschläge für Gesunde und Kranke zu einer einfachen und vernünftigen Lebensweise und einer naturgemässen Heilmethode* — 4. Aufl., 1889, str. 364. 8°. Kempten (Bavarsko). Verlag der Josef Köfelschen Buchhandlung.

Bodi nam dovoljeno, da se iz prva nekoliko bavimo z župnikom Kneippom samim in njega zdravilno metodo.

Dandanes imamo brez števila zdravilnih sistemov ali načinov zdravljenja, in skoro vsako leto se jim pridruži še kakšen nov sistem. Iz tega logiški sklepamo, da šolska ali znanstvena medicina popolnoma ne ustreza svoji zvrhi. Zakaj poleg medicine, kakor se učí na vseučiliščih, imamo danes homojopatijo, elektrohomojopatijo, hidropatijo, magnetizem, vegetarijanizem, baumscheidtizem, jägerijanizem, zdravstveno gimnastiko, masažo i. t. d., i. t. d. O skrivnostnih in čudotvornih zdravilih, ki se češče negoli kdáj naznanjajo po časnikih, nečemo niti govoriti.

Kakó naj si tolmačimo to zmešnjavo? Najprej je gotovo krivo denašnje slabo socialno razmerje. Vzpričo škrofuloze, angleške in luctiške bolezni, vzpričo alkoholizma hira in gine naš organizem čim dalje bolj. V neprestanem strastnem bóji za obstanek slabeva denašnja generacija na živcih. Italijanski učenjak nazivlje po vsi pravici sedanje stoletje — nervoznim.

Naši pradedje so imeli dosti krepkejšo kónstitucijo in so svoječasnó bolezni preboleli s pomočjo domačih in lekarniških zdravil ali pa tudi — brez njih.

No, današnji rod ali že hira od mladih let ali pa je vsaj podedoval to ali óno konstitucionalno, hibo, kateri dostikrat ni móči več najti vzroka; krpata mora torej neprestano, da si vzdržava ubogi život, in ako ta krpa ne drži, izkuša krpúcati drugače — prehaja torej od metode do metode.

Vsak zdravilni način se ponaša s svojimi uspehi — umevno, ináče bi moral skoro prenehati, ináče bi vera bolnikov do njega skoro opešala. Kdor se pa natančneje in globlje bavi s tem vprašanjem, kmalu mu je jasno, da je nekaj drugega provzročilo te uspehe nego dotična zdravilna metoda, ki čestokrat nima prav nič posla z njimi.¹⁾ To je — zdravilna moč prirode, to je teženje in boj organizma za svoj obstanek. Ta moč, to teženje provzroča, da se cíli zlomljena kost (sevéda, ako sta bili zlomljeni končini pravilno zravnani); prav tista skrbi pri vročinskih boleznih, v katerih ogromno nakopičena telesna toplina pretf uničiti življenje, da nastane silen pot, ki izžene čezmerno toplino ter zajedno izloči iz krvi óne otrovne in kužne snoví, ki so bile vzrok dotični bolezni.

Brez dvojbe torej organizem utegne ozdraveti, ne da bi potreboval direktne zdravilne pomoči; zakaj zdravnik sam ne more izhajati brez zdravilne moči prirodne; on jo le podpira v nje teženji in borbi. »Zdravnik bodi pomočnik, ne pa učitelj prirodi.« Da jo pa more izdatno podpirati, mora najprej spoznati bistvo dotične bolezni; temu pa je treba mnogo in temeljitih teoretiških in praktiških studij.

Značilno je, da so bili većinoma lajiki, ki so ustanovili káko novo zdravilno metodo. Ne dá se sicer tajiti, in zgodovinska resnica je, da so dostikrat lajiki provzročili popoln preobrat v načelnih nazorih. Mogoče, da imajo lajiki bolj nepristransko in neomejeno okó za nedostatke na kateremkoli znanstvenem polji nego strokovnjaki sami — navadno je vzrok le srečen slučaj — res je pa tudi, da donášajo mnogo napačnega in malo vrednega, kar je treba pozneje odpraviti z velikim trdom.

Tudi župnik Kneipp je lajik (sit senia verbo!) na polji znanstvene medicine. Njega zdravilna metoda, njega nazori o bolezni in zdravljenji so v celoti malone tisti, katere zastopa takó zvano prirodno zdravilstvo (Naturheilkunde) že nad pet desetletij. Pristaši te metode trdíjo v kratkih potezah tó-le:

Že zdrav organizem naš je pravi čudotvor. Pójem zdravja je sicer težko določiti; ako pa vidimo, da so raznovrstni pojavi življenja pri zdravem organizmu samó zavisni od preprostih pogojev, kakor so n. pr. primerna hrana, čisti zrak, prava razdelitev dela in počitka i. t. d., čuditi se moramo,

¹⁾ »Post hoc, ergo propter hoc«, na to sofizmo se većinoma opira slava teh zdravilnih metod. Žal, da ta slava ne traja dolgo.

da se človeško zdravje ne moti češče nego po navadi. To močenje zdravja nazivljemo bolezen. Pojavi bolezní niso nič več in nič menj čudni nego pojavi zdravja; bolezní torej ni smeti zmatrati kot nekaj tujega ali sovražnega našemu životu (kakor se je v občé mislilo in se še bode). Ne gré torej, da proti njim uporabljamo kirurški nož ali strupena zdravila; treba je samó, da poiščemo njih prave vzroke, in sicer v močnji življenskih pogojev. Ako se ti pogoji ugodno uravnajo, prestane tudi bolezen. Bolezní so torej le izraz abnormalnih pogojev življenja. Pojav bolezní izraža torej teženje organizma po zdravju. To teženje podpirati bodi naloga zdravnikova. Podpiraj je z jasnimi, nikoli pa z dvojbenimi pomočki, zlasti pa odločno zametaj sléharn pomoček, ki škodi zdravemu telesu, n. pr. strupena zdravila, morfin, atropin i. t. d. Zakaj, kar je na kvar že zdravemu telesu, to nikoli ne more hasniti bolnemu.

Najjasnejši in najvplivnejši pomoček zdravljenja po Kneippovem sistemu je voda. Voda, zlasti sveža zmrzla voda, ta mu je prava panaceja, zdravilo »par excellence«. Ostala zdravila: tinkture, čaji, prahovi in olja, ki jih našteva v svoji domači lekarni, vsa so bolj postranska in menj tehtovita. Z vodo se mora ozdraviti vsaka bolezen. —

Pisatelj »Domačega zdravnika« prisposodablja v svojem navdušenji župnika Kneippa Kolumbu v znani pripovedki z jajcem in ga imenuje »pravega moža, ki je po toliko tisoč leti prvi stvar z jasnim umom spoznal ter svojo izkušnjo brezsebično objavil človeškemu rodu.« Ta panegirik se mi vender zdi nekoliko pretiran. Sistem zdravljenja z vodo je bil v bistvenih potezah izdelan pred petdesetimi leti. Prvenstvo in inicijativa v vodozdravstvu gré drugemu móžu.

Bilo je v četrtem desetletji našega veka, ko se je raznesla novica o novem načinu zdravljenja po vsi Evropi. Preprost kmet v avstrijski Šleziji, po imeni Priessnitz, začel je zdraviti z mrzlo vodo. Uporabljal je vodo pri vneticah, vročinskih boleznih i. t. d. ter dosegel velike uspehe. Priessnitzova slava je bila svoje dni prav tolika kakor danes slava Kneippova. Priessnitz je prvi ovrgel stari predsodek, strl urojeno nam bojazen pred mrzlo vodó. Ne dá se tajiti, da je Priessnitz s svojim zdravljenjem provzročil preobrat v medicinski znanosti, tolik prevrat, kakor ga Kneipp s svojim sistemom po naših mislih nikdar ne bode. Kdo danes ne pozná Priessnitzovih obkladkov? Gotovo je, da se moramo zahvaliti njega vplivu, ako dandanes bolnike v vročinskih boleznih lečimo z mrzlimi obkladki, ovitki in kopeljmi, ako jim dajemo piti mrzle vodé, ako jim zračimo sobe s' svežim zrakom.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Jožef Rakež.

L I S T E K.

Slovenska zemlja. Opis slovenskih pokrajin v prirodnoznanem, statističnem, kulturnem in zgodovinskem obziru. I. del. Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska. Spisal S. Rutar, c. kr. gimn. profesor. Izdala »Matica Slovenska«. 116 strani. — Naša književnost doslej še ni imela knjige, zasnovane na taki podlagi. Sicer imamo že Erbnovo »Kranjsko« in »Koroško« ter »Slovenski Štajer« (t. in 3. snopič), ki so res knjige, sestavljene z velikim trudom ter vredne vsega priporočila, a nekoliko so že pošle, nekoliko pa so v marsičem zastarele — saj je minilo že četrto stoletje, odkar jih je izdala »Matica Slovenska«. Ne le strokovnjak, ampak tudi vsak poznavalec krasne Goriške vidi iz Rutarjeve knjige, kako natančno pozná g. pisatelj vso opisano deželo; vsaka stran se naslanja na temeljito znanje in zvedenost. Knjiga opisuje v »uvodu« léžo, mejo, velikost, slikovitost in važnost Goriškega ter nam podaja sliko goriškega grba in goriškega gradú. Kot priznan starinoslovec opozarja g. pisatelj povsod tudi na prazgodovinske ostanke. — V »prirodnoznanem opisu« se kaj umevno razpravlja najprej navpična izobrazba, zemeljska sestava in potem površje. Pri opisu »gorovja« čitamo mnogo podrobnostij, zlasti pa točne številke za vrhunce, sedla in ravnine. Obširno govori g. pisatelj tudi o vodovji in nam postreza z obilico števil, katere dajó jasen pregled Sočinega padca. Po pravici je razmerno mnogo prostora odločenega opisu podnebja, živalstva in rastlinstva. Podnebje sevéda izredno vpliva na vsako deželo in je zlasti na Goriškem jako ugodno bogati favni in flori, takó da ima Goriška na majhnem prostoru zbrano živalstvo in rastlinstvo malone vse Evrope. »Politični opis« obseza razdelitev dežele v političnem, sodnem in cerkvenem oziru ter razpravlja tudi ustavo in upravo goriško. Prebivalstvo je razvrščeno po spolu, gostoti, pozivu in opravi, po veri in národnosti. Koncem je seznamek največjih krajev na Goriškem po številu hiš in prebivalcev. Jedinaka svoje vrste je gotovo katastralna občina Boskini v gradiščanskem okraji; ima namreč le 16 prebivalcev.

Velika važnost se pripisuje »gmotnemu napredku« posamičnih dežel, in zato je prav to poglavje obravnavano takó natančno in vsestranski. Ker je Goriška najprej poljedelska dežela, čitamo pri opisu poljedelstva premnogo podrobnostij, takó da dobimo pristno sliko o gmotnem stanju Goriške. Zanimljivo se opisuje gozdarstvo, zlasti pogozdovanje goriškega Krasa, a tudi druge strani gmotnega napredka se razpravljajo primerno svoji važnosti. Zaduje poglavje je posvečeno »duševni izobrazbenosti«. To poglavje se začinja s stanjem goriškega šolstva, katero nam pojasnjuje pridejana preglednica. Znanstvene zbirke hranita zlasti deželni muzej v Gorici in državni muzej v Akvileji; naštevajo se tudi znamenitejšé knjižnice. Po opisu dobrotelnih zavodov in društev čitamo končno »národno prosveto«, kjer se omenjajo različne pripovedke, pravljice in bajke, domače med Goričani. Tu spoznamo tudi sósebnó Vipavcem in Kraševcem znani strah, ki se zove »krvavo stegno«.

Veliko prednost ima Rutarjeva knjiga mimo drugih v tem, da nje besede oživlja z 11 krasno izdelanih slik, katere nam kažejo prirodne lepote poknežene grofije Goriške in Gradiščanske. Le nekatere slike so natisnjene nekoliko nerazložno. Zeló mično so izdelane nekatere pokrajinske podrobnosti, n. pr. »slap« Boka pri Bolci, izvir Soče in nje slapovi, Tolminka pri Dantovi jami i. dr. Lepó izvédene so tudi slike, označujoče mesta in gradove, n. pr. Gradišče, Sv. Ivan pri Devinu, Sežana in grad Rihenberg.

Knjiga je dovršena po vsebini in obliki. G. pisatelj je tvarino nazorno razvrstil in jo zna jasno obravnavati. Ves opis zanimlje čitatelja od konca do kraja, samo treba mu dob-

rega zemljevida; najboljše pač rabi v to zvrho specijalni zemljevid (1 : 75.000). Kozlerjev »zemljevid slovenske dežele« ima v natančno spoznavanje naših pokrajin premajhno merilo. Ustregla bi nam torej »Matica Slovenska«, ako bi o priliki izdala nov zemljevid slovenske zemlje. Končno še želimo, da se nadaljuje delo, katero je pričel g. prof. Rutar, in da kaj skoro dobimo ves opis slovenske zemlje.

Fr. Orožen.

Jurčičevi zbrani spisi. Jednajsti zvezek prinaša to-le vsebino: 1. Tugomer. Tragedija v petih dejanjih. 2. »Berite Novice!« Vesela igra v jednom dejanji. 3. Veronika Deseniška. Tragedija v petih dejanjih. 4. Pripovedne pesmi (vseh skupaj deset, kolikor jih je bilo priobčenih v »Slov. Glasnik« in »Slovenski Vili«). Jurčičeve zbrane spise sploh iz nova priporočamo našemu občinstvu; dobivajo se v »Narodni Tiskarni« in po vseh knjigarnah, zvezek po 60 kr., elegantno vezan po 1 gld.

Levstikovi zbrani spisi. Izšel je četrti zvezek Levstikovih zbranih spisov, obsežajoč raznovrstne kritike in znanstvene razprave. Obširnejše poročilo o tem in takisto o prejšnjem tretjem zvezku priobčimo skoro.

Anton Janežičev slovensko-nemški slovar. Tretji natis. Predelal in pomnožil *Franc Hubad*, c. kr. gimn. profesor. V Celovci, 1893. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja. 900 str. Cena mehko vezanemu izvodu 3 gld., trdo v polsunje vezanemu 3 gld. 50 kr.; po pošti 15 kr. več. — Naznanili smo že v poslednji številki lanskega leta ta željno pričakovani slovar, čegar druge izdaje že dolgo ni bilo dobiti. Sedaj leži pred nami, in izvestno ga bode vesel vsakdo, kdor ga potrebuje za priročno rabo. Slovar je uravnan takisto kakor tretja izdaja nemško-slovenskega dela, obseza pa malone dvakrat toliko tvarine kakor drugi natis slovensko-nemškega dela. Na vsaki strani se kaže, kakó vestno je g. prof. Hubad izcrpil bogati zaklad našega jezika, in zató nikakor ne dvojimo, da bode skrbno delo, ki je na čast izdatelju in slovarski naši književnosti, ustrezalo povsod, kjer ga je treba. Morda priobčimo o tem slovarji kdaj pozneje še posebno izvestje.

Kratek nauk o glasbi. Spisal *Anton Nedučd.* V Ljubljani. Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1893. 29 str. Cena 15 kr. — Pod tem naslovom je nedavno izšla knjižica, ki v 22 poglavjih kolikor mogoče kratko razpravlja prvotni nauk o glasbi. Gospod pisatelj, ki si je po svojem glasbenem delovanju pridobil jedno najodličnejših imen med slovenskimi skladatelji, ustregel je s svojim delcem prav čutni potrebi; še veseleje pa bi pozdravljali njega nauk o glasbi, da nas ne moti nekaj nedostatkov, kateri nikakor niso v prilog sicer lični knjižici. Najprej pravi g. pisatelj, da je glasba umetnost, s katero je moči razveseljevati uho, geniti srce in v obče izražati srčna čustva. Točnejša bi bila definicija, da je glasba umetnost, ki izraža z glasovi, kar je lepega. Pri notnih ključih pogrešamo razdelitve tonov po oktavah, zakaj prav iz te razdelitve se dá dobro pojasniti razloček med vijolinskimi in basovskimi notami, takisto potreba različnih notnih ključev. Od § 4. dalje nam razdelitev tvarine ne prija popolnoma. Na strani 5. bi pri znakih za vzviševanje, zniževanje in razvezo želeli pojasniti, zakaj in kdaj je treba vzvišati oziroma znižati tone, zató pa bi bilo jako dobro povedati, kakó se tvorijo lestvice v duru in molu ter za njimi uvrstiti nauk o intervalih, katerega je mōči sōsebno lahko-umevno razjasniti na podlagi dur-lestvice. V § 5. ni razloženo, kdaj imenujemo interval velik; tudi naj bi se bila omenila razdelitev intervalov v konsonance in disonance. Namesto izrazov »veliki, mali« intervali i. t. d. bi pri primi, kvarti, kvinti in oktavi želeli umestnejših izrazov »čisti, zmanjšani« intervali i. t. d., katerih omenja g. pisatelj le mimogredé, dasi je izraz »čiste« obče v navadi že okolo 30 let. Paragrafi 6.—10. imenujejo tonovske rodove in tonovske načine, ne da bi jih pojasnili; paragrafi 12.—14. govore

o notah po njih dóbi, pavzah in taktovnih naćinih, ne omenjajo pa ritma. Jako bi bilo tudi dobro, da je g. pisatelj namesto menj važnih podob, kakó se daje takt, podal nekatere vzglede v različnih taktovnih naćinih. Pri dvoľožkih pogrešamo opomnje, da imamo dvojeno dvoľožek, jednega nad noto, zloženega od treh tonov, drugega pod dvema notama, zloženega od štirih tonov. Prav takó bi bilo umestno povedati, da je moći vzvišati ali znižati i višjo i nižjo noto v dvoľožku in da se dotični znak pod ali nad znamenjem ∞ nanaša na gorenjo ali spodnjo noto. Nauk o trilerji je treba spopolniti takó, da je možen triler tudi brez preidloška, da se torej dá začeti kár z glavno noto. Zaradi večje jasnosti kaže za trileček in mordant rabiti različni znamenji.

To bi bili nedostatki, katere kajpada lahko popravi, oziroma spopolni večí učitelj sam. Omenjamo še nekaterih tiskovnih pogreškov, kateri naj se takisto popravijo. Na strani 18. v prvi vrsti prećrtaj šesto noto *es*; na tisti strani ćitaj namesto *Es* mol in *Hes* mol pravilno *Bmol* in *Es mol*; na strani 27. ćitaj namesto prve note *h* pravilno *c*; na strani 28. ćitaj v drugem sistemu namesto basovskega kljuća seveda vijolinski kljuć, v drugem taktu tega sistema pa izpremeni prvo noto *c* v *a*. —

Na konci svojega poročila o prvi slovenski knjićici te stroke še omenjamo ocene v nekovem listu, kjer je izražena želja, naj bi tonovske rodove rajši nazivali tonovske naćine. Tej želji odloćno oporekamo, zakaj tonovski rod in tonovski naćin sta dva do cela različna pojma, katera je treba vselej in dobro razloćevati.

H. Baudis,

učitelj „Glasbene Matice“.

Zbirka zakonov, zadevajoćih posele občinskega podroćja. I. zvezek. Priredil dr. Ivan Dećko. V Celju, 1892. Tiskal in založil Dragotin Hribar. 368 str. — Ta knjiga je najprej namenjena županom po slovenskem Štajerskem, kateri je skoro ne bodo mogli pogrešati. Lajšala jim bode, kakor se po vsi pravici nádeje g. pisatelj, njih težavni posel ter odpirala pot slovenskemu jeziku v marsikatero občinsko uradnico, v kateri se še dosedaj, ćisto po nepotrebnem, šopiri tuja nemška beseda. Dr. Dećkova zbirka obseza po deželnem zakoniku štajerskem — ki pa je v jezikovnem oziru takó nedostaten, da je mogla g. pisatelju slovenska izdaja rabiti samó za podlago, doćim je moral vsak zakon, verno držeć se nemškega izvirnika, pregledati in prepiliti paragraf za paragrafom — najprej občinski red in občinski volitveni red, v dodatku trinajst zakonov, tićoćih se poslov občinskega podroćja, dókaj najvažnejših obrazcev, zaznamek zakonov, naredeb in ukazov, zaznamek razsodeb upravnega in drzavnega sodišća in konćno abecedno kazalo. Prevod sicer ni brez jezikovnih hib, vendar je v obće gladek in lahko umeven, zatorej veselo pozdravljamo prezaslužno podjetje g. dr. Dećka, kateremu želimo, da bi se njega lepa knjićica razširila kár najveć po občinskih uradih južnoštajerskih. Cena izvodu i glđ. 80 kr., v platno vezanemu z glđ. 20 kr., po pošti 10 kr. več.

Zakoni, ukazi in naredeb o davćnih olajšavah ter o drzavni podpori za vinorodne kraje, koder je trtna uš. V Ljubljani 1892. Založil in izdal deželni odbor kranjski. — Ta brošurica, katera se nam je poslala, da jo oznamimo, obseza na 16 straneh osem zakonov i. t. d., tićoćih se góri navedene stvari. Vredna je, da se razširi med národ.

Popotnikov koledar za slovenske učitelje je izšel letos že v sedmem tećaji. Po obliki je do malega jednak prejšnjim letuikom in prinaša najprej koledarske stvari, nató rodopis cesarske rodovine, životopisno ćrtico o pokojnem šolskem ravnatelji Fr. S. Jamšku (s podobo), šolske praznike, zavezo slovenskih učiteljskih društev, pregled avstrijskih kronovin po njih obsegu in prebivalstvu, mesta in trge po Slovenskem, tarif za pisma, pregled evropskih drzav in njih vladarjev, žrebanje vseh avstrijsko-ogerskih srećek in naposled imenik šolskih oblastev, učiteljsiě, ljudskih šol in učiteljskega osebja

po južnem Štajerskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanji v začetku šolskega leta 1892./93. V koledarskem delu navaja koledar letos tudi rojstveni ali smrtni dan znamenitih mož, zlasti pedagogov, pisateljev, glasbenikov i. t. d., domačih in tujih. Razvidno je iz te vsebine, da je urejen Popotnikov koledar jako skrbno in spretno; bodi torej slovenskemu učitelstvu toplo priporočen. Cena vezanemu izvodu je 1 gl. 25 kr., v usuje vezanemu z zaklopnico pa 1 gl. 40 kr., po pošti 5 kr. več. Naročnino vzprejema urednik g. *Mihael J. Nerat*, nadučitelj v Mariboru.

Razpis pisateljskih nagrad. Da bi se povzdignila slovenska dramatika, razpisuje »Dramatično društvo v Ljubljani« dvoje nagrad, in sicer: 1) 200 gl. za izvorno slovensko dramo, 2) 100 gl. za izvorno slovensko veseloigro. Obe igri morata biti toli obsežni, da izpolnita ves gledališki večer, torej da drama, oziroma veseloigra traja za jedino predstavo. Pisatelji naj pošljejo svoje proizvode odboru do zadnjega dne decembra 1893.

Dramatično društvo v Ljubljani.

Predsednik:
Dr. Ivan Tavčar.

Tajnik:
Anton Trstenjak.

Slovensko časopisje. Od novega leta sèm izhajajo nekateri slovenski listi s posebnimi prilogami, ki so zlasti namenjene preprostemu národu. Takó prinaša celjska »Domovina« prilogo »Slovenski kmetovalec« in »Slovenski obrtnik«, tržaška »Edinost« vsako soboto prilogo »Novičar«, goriška »Soča« pa mimo dosedanjega »Gospodarskega Lista« vsakih štirinajst dni prilogo »Primorec«. Veseli nas takšen napredek našega domačega časnikarstva!

Slovensko gledališče. Vrsto dramatiških predstav minulega meseca je dne 5. prosinca otvorila premijera Blumenthalove veseloigre v štirih dejanjih »Drugo lice«, poslovenil Ivan Podgornik. Ta igra pripada boljšim proizvodom novejše nemške dramatike in se bode izvestno udomačila tudi pri nas, dasi ima marsikaj tujega, kar ne prija do cela našemu družabnemu razmerju. Hvaležni nalogi grofa Mengerja in grofice Mengerjeve sta izborno pogodila gospod *Borštnik* in gospá *Borštnikova*, druge glavne naloge pa so bile, razven morda one grofice Zdenke, katero je izvajala gospodičina *Slavčeva*, v menj srečnih rokah. Pl. Rudo je g. *Daniło* s pretirano igro do cela izpridil, o Gabriči g. *Podgrajskega* pa je res škoda besed. Sploh nam ta gospod ni ugajal še nikoli in nam bržkone tudi ne bode, ker ne vidimo v njegovi igri skoro nobenega napredka. — Dne 8. prosinca se je predstavljala burka »Pojdimo na Dunaj«, dne 11. Schillerjeva drama »Kovarstvo in ljubezen«, dne 14. prosinca veseloigra »Nervozne ženske«, dne 19. prosinca igrokaz »Materin blagoslov«, dne 22. prosinca (popoldne) burka »Vrbau Debeluhar« in zvečer spevoigra »Teharski plemiči« s prologom g. Fr. Gestrina, dne 25. prosinca veseloigra »Svoje glavneži« in opereta „Mornarji na krov“. Vse te igre so kolikor toliko že znane in so se igrale v obče dókaj dobro. Do cela završena pa ni bila nobena, za to že skrbé epizodisti, ki večinoma izpridijo vse, kar ustvari premišljena igra boljših igralcev. — Gospodičini *Slavčevi*, ki igra najivne partije ponajveč dobro, svetovali bi nekoliko več zmernosti, bodisi v gibanji bodisi v besedi, zakaj tudi živahnosti so meje; prav to je reči o g. *Daniłu*, čegar nastopi so časih venderle, recimo, previhravi, in to pri najnavadnejših prizorih, kjer ni treba nobenega afekta. V vseh predstavah minulega meseca nam je najbolj prijal njega Ferdinand v „Kovarstvu in ljubezni“. O g. *Perdanu* in še bolj g. *Lovšinu* ne more naposled nihče trditi, da se kdaj popolnoma naučita svojih nalog. Jako uporabna moč pa bode g. *Trnovski*, čegar igra je časih, tako sosebno v „Teharskih plemičih“, vredna vsega priznanja. —

Veselo zabeležujemo na konci svojega poročila predstavo „Teharskih plemičev“ dne 22. prosinca, prirejeno na čast štajerskih gostov, ki so došli s posebnim vlakom. Prireditev takšnega vlaka je eden najsvetlejših momentov v naši kulturni zgodovini, in upravičena je želja, da bi dohajali gledališki gostje tudi iz drugih pokrajin slovenskih!

Dne 28. prosinca se je še igrala dobro znana igra „Valenska svatba“, o kateri izpregovorimo prihodnjč. Za ta mesec se pripravlja mimo drugega Mascagnijeva opera „Cavalleria rusticana“.

Prvi koncertni večer »Glasbene Matice«, ki je bil dne 21. prosinca, privabil je navzlic neugodnemu pustnemu času mnogo in odličnega občinstva v redutno dvorano. Prvo točko, Mozartovo sonato za klavir in vijolino v g-duru, št. 11, sta izvajala gg. Hoffmeister in Baudis prav v duhu Mozartovem, zakaj njiju igra se je tesno prilegala oni oskromnosti in otroški veselosti, kakeršna diči do malega vse sonate Mozartove. — G. Razinger, priznani naš pevec, pel je nató tri pesmi, in sicer Beethovnovu arijo »Adelajdo«, Rubinsteinovo pesem »Ponočna rosa na travi migljá« in Bendlovo »Jutro«, po teh pevskih točkah pa je g. Hoffmeister igral svojo rapsodijo na slovenske narodne pesmi, o kateri smo že posebe govorili v poslednji lanski številki. Gospod Hoffmeister je izboren pianist in nadarjen skladatelj, ki se gotovo še vzpne do visoke stopinje glasbene umetnosti. — V Fibichovi romanci, B-dur, op. 10. za vijolino in klavir, plemenito zamišljeni in izvedeni skladbi, videli smo, kakó g. Baudis do cela umeje novodobno glasbo, čudili pa smo se tudi mehkuju lepemu glasu njegovih gosli, njega srebričasti intonaciji in sploh v dušo sezajoči igri. — Preprijetno nas je iznenadejal g. Hubad z osmeroglasnim madrigalom Gallusovim »Diversos diversa iuvant«, ki nam je v lepem spominu še od lanskega Gallusovega koncerta, in z Dvořakovim čveteroglasnim mešanim zborom »Padle so pesmi v dušo mi«. O tem čveterospjevu bodi povedano samó to, da ga zložil Dvořak potem, ko je izdal že dokaj najveličastnejših svojih del; iz tega je pač razvidno, kolika je njega vrednost in lepota. Vzet je iz zbirke »V prirodi« op. 63. — Na konci sta gg. Baudis in Hoffmeister proizvajala sonato norveškega skladatelja Griega. Njiju dovršeni igri je bilo videti, da izhaja iz redne in vztrajne vaje. — Glasbeni večeri utegnejo biti za naše glasbeno življenje, ki se je začelo vzbujati tolikanj veselo, še nepreocenljivega pomena. Najprej so pozvani glasbeni učitelji naše mladine, da nas seznanjajo z glasbeno umetnostjo, in to se najlože godí na komorno-glasbenih večerih, zakaj ti ne zahtevajo toliko umetnikov, ki bi hoteli kazati zgolj ugibičnost svojih prstov, nego umetnikov, ki uveljavljajo pristne umotvore in z dovršenim izvajanjem pričajo, da so res inteligentni glasbeniki. S takšnimi se dandanes lahko ponaša naša »Glasbena Matica«, in mi samó želimo, da bi jih še čestokrat slišali na glasbenih večerih. — Občinstvo je od kraja do konca pazno zasledovalo vse glasbene točke ter pogostoma glasno izražalo svojo zadovoljnost — dokaz, da je prvi koncertni večer ustregel dolgo gojeni želji izobraženega stanovništva ljubljanskega.

Stoletnica Resslera. Dne 29. ržnega cvéta bode baš sto let, odkar se je v Chrudimu porodil *Jožef Ressel*, sloveči izumitelj parne ladje na vijak. Ressel je, kakor znano, od leta 1817. do leta 1821. služboval kot gozdar tudi na Kranjskem, potem pa je bil kot c. kr. gozdni mojster premeščen v Trst. Na službenem potovanju ga je dne 10. vinotoka 1857. leta v Ljubljani dohitela nagla smrt; pokopali so ga na ljubljanskem pokopališči. Mesto ljubljansko časti njega spomin s tem, da je jedni najlepših cest vzdeto ime slavnega češkega rojaka

Književnost hrvaška je proti koncu minulega leta pognala nov imeniten plod, namreč poseben časopis za srednje šole »Nastavni Vjesnik«, ki bode v zvezkih po 5—6 tiskanih pól velike osmerke izhajal po štirikrat na leto. Odkar je Hrvaška v šol-

skih stvaréh samostalna in odkar so na Hrvaškem vse šole od »otročkega vrta« do vseučilišča popolnoma hrvaške, pogrešal se je čimdalje bolj tak časopis, dokler ni sedanji, za vsak kulturni napredek navdušeni predstojnik za bogočastje in pouk, presv. gosp. *dr. Kršnjavi* tudi to stvar vzel v svojo skrb ter izpolnil davno željo učiteljev hrvaških srednjih šol. Ukazal je, da se v šolskih letnih poročilih nimajo več priobčevati znanstveni sestavki, a zato boče vlada v prihodnje v svoji zalogi izdajala »Naučni Vjesnik«, v katerem se bodo tiskali učeni sestavki vseh strok, kolikor se jih uči po srednjih šolah; didaktičke in pedagoške razprave, tičeče se poučevanja na srednjih šolah; naznanila in ocene novih učenih del evropske književnosti; recenzije hrvaških šolskih knjig; kratke književne novice iz hrvaške in splošne evropske šolske književnosti; pregled časopisnih člankov in važnejša poročila o tujih srednjih šolah. Cena temu preimenitnemu časopisu za srednje šolstvo je za vse leto 3 gld. Glavni urednik mu je vseučiliški profesor *dr. Toma Maretić*, prva sotrudnika pa sta mu profesor *Kučera* in ravnatelj *Manojlović*. Doslej sta izšla dva zvezka, ki se oba odlikujeta s kaj zanimljivo vsebino iz peresa prvih hrvaških profesorjev-književnikov. Priporočamo torej ta list tudi slovenskim profesorjem, katere zanimlje razvoj hrvaškega srednjega šolstva. — Da hrv. šk. šolam treba tudi hrvaških šolskih knjig, jasno je kakor beli dan, in zadnjih trideset let se je prav šolska literatura na Hrvaškem bolj povzdignila nego vsaka druga. Za vsak pouk na srednjih šolah imaš potrebno šolsko knjigo, bodisi izvorno, bodisi prevedeno ali predelano, in te knjige prav nič ne zaostajajo za podobnimi knjigami drugih večjih narodov. Da hrvaški profesorji sami spisujejo vse šolske knjige, priča o njih izredni marljivosti in velikem rodoljubji; pa saj je skoro vsak hrvaški profesor tudi pisatelj! Ali če so srednje šole hrvaške do dobra založene in preskrbene s hrvaškimi šolskimi knjigami, tega nikakor ne moremo trditi o hrvaškem vseučilišču, na katerem slušatelj nima druge pomoči nego pisane zapiske ali takó zvana »skripta« in nemške knjige. Da bi se odpravilo to nedostajanje znanstvenih hrvaških knjig za vseučilišnike, za to je tudi poskrbel sedanji naučni predstojnik *dr. Kršnjavi*, ki je v vladini zalogi osnoval »Znanstveno knjižnico«, kjer se bodo priobčevala strokovna dela vseh znanostij, ki se predavajo na vseučilišču. Takó bodo slušatelji po malem dobili vse najpotrebnejše knjige v hrvaškem jeziku, kar jim boče mnogo lajšalo njih učenje. Doslej sta ugledala svet dva večja zvezka te nove knjižnice. V prvem je vseučiliški profesor *dr. Fran Vrbanić* priobčil svoj »Trgovski zakon«, v drugem pa je docent *dr. Josip Šilović* predstavil *dr. Karla Jankeja* delo o »kaznenom pravu avstrijskom« ter ga predelal po potrebah avtonomnih zakonov hrvaških. — Iz lepe književnosti hrvaške nam je najprej razglasiti veselo novico, da je letos petnajst pisateljev tekmovalo za nagrade, ki jih je razpisala intendantija hrvaškega deželnege gledališča. Prva nagrada je dosojena znanemu književniku *Josipu Evgenu Tomiču* za njega ljudsko dramo »Pastorak«; drugo nagrado pa je dobil mladi pisatelj *Milan Šenoa*, sin slavnega rajnega Avgusta Šenoa, za historijsko veselo igro v treh dejanjih »Kako vam drago«. Obe igri se bodeta prav kmalu predstavljali na hrvaškem gledališču v Zagrebu, in tedaj bodemo mogli kaj več poročati o njiju. — Stari hrvaški pesnik *Ilija Okruglić Srijemac* je izdal nov ljudski epos v 17 pevanjih »Sveti Ivan Kapistran, pobjeditelj Turaka kod Biograda 1456«, o katerem sodijo zvedenci, da bi utegnil biti še kdaj prava narodna knjiga zlasti med slavonskimi in sremskimi Hrvatimi. — Mladi pesnik *Josip Milaković* je pod naslovom »U zatišju« dal natisniti svoje pesmi, ki jih je po večjem že priobčil po raznih časopisih. — V Mostaru je izšel prvi zvezek »Narodnih pjesama bosanskih i hercegovačkih«, ki sta jih pred štiridesetimi leti nabrala *Fr. Iv. Jukić* in *Fra Grga Matić*. Ta zbirka ima še posebno književno vrednost zaradi svojega jezika, zakaj znano je, da v

Hercegovini govore najlepše hrvaško narečje. — Naj omenimo še drobne knjižice, v kateri je *Josip Zaruba* v Oseku, zbral »Pjesme pukovnije Šokčević o Bosnii iz dōbe okupacije leta 1878. — Za mladino hrvaško je *Stjepan Vidmar* iz nemščine prestavil pripovedki »Maron sa Libanonae in »Tahko Indijanace; zagrebški bogoslovci so pohrvatili francosko pripovedko »Savijaj drvo dok je mlado« od Zenaide Fleuriotove; a *Marija Fabkovička* je v isti namen iz češčine prevedla »Pozdrave iz dubrave i polja«, zbirko nežnih in poučnih povestij Vilme Sokolove. — Učitelj *Vjekoslav Košević* je napisal lepo razpravo »O reformi uzgoja«; učitelj *Janko Tomić* je izdal tretjo knjigo svojega »Sijela za zabavu i pouku«, kateri je hrvaška Matica dosodila Draškovičovo nagrado, a kanonik *Stjepan Kos* je pohrvatil F. Traunerja spis: »Najpogibeljniji neprijatelj mladosti. Opomena za roditelje, učitelje i uzgojitelje«. — Hrvaškim mornarjem, ki se vozijo na Angleško, došli so dobro »Englesko-hrvatski razgovori«, ki jih je »za svagdanju porabu« sestavil prof. *Lochner* v Senji. — Času primerna je *dra. J. Vrbančiča* knjižica »Što je novac? Kruna ne forinta«; a koristne zlasti za preprosto ljudstvo sta knjigi »Poljedeljstvo najdičniji zanat« *Petra Tartaglie*, ki jo je nagradila Matica Hrvaška, in »Zdravstveno-čudoredne i zabavno-poučne crte« *Fra Blaža Ikiča*. — V Spletu se marljivo tiska hrvaški prevod »Dalmacije« iz vélikega dela cesarjeviča Rudolfa. Dobro je, da prestavljalec popravlja, kar je nemški pisatelj napačnega napisal o hrvaški zgodovini. — Za poznavanje hrvaške minulosti sta zanimljivi razpravi »Katakombe u Jajcu« i »Starobosanski mramorovi«, kateri je v posebnih knjižicah izdal *dr. Truhelka* v Sarajevu. — Takisto še imenitnejši so vseučiliškega profesorja *dra. pl. Bresztyenszkega* »Pravno-povjestni podatci o Turropolju«, ki nam pojasnjujejo javno-pravni položaj te plemenite občine v hrvaškem Posavju. — Prijatelje literarne historije opozarjamo na zanimljivi in kritički spis »Prijevodna beletristika u Srba od god. 1777—1847«, ki jo je pisatelj *Nikola Andrić* izdal v posebni knjižici. — Od mnogih šolskih knjig navajamo samo »Homero v rječnik za gimnazije« iz peresa neutrudnega našega rojaka profesorja *Fr. Marna*. — Prav takó utegne večje kroge zanimati »Empirična psihologija za šolsku i privatnu porabu«, katero je spisal *dr. Josip Posedel*, profesor v Dubrovniku. — Končno navedimo še higijeniško knjižico »Voda u zdravlju«, spisal *Šišman Šojtori*, da čitatelji vidijo, kako je na vsakem polji dovōlj književnih publikacij hrvaških.

Znameniti grobovi. Na Dunaji je umrl dnē 7. prosinca podpredsednik cesarske akademije, dvorni svetovalec prof. *dr. Jožef Stefan* v 58. letu dōbe svoje. Pokojnik se je porodil dnē 24. sušca 1835. leta v Šent Petru pri Celovci, prišel leta 1858. kot profesor na tedanjo véliko realno v dunajskem notranjem mestu in bil zajedno vseučiliški docent. Leta 1863. so ga imenovali za izrednega, tri leta pozneje za rednega profesorja na vseučilišči. Leta 1865. ga je izvolila cesarska akademija za svojega pravega člana, leta 1878. pa je bil imenovan za nje podpredsednika. Tudi sicer je bil dr. Stefan na odličnih mestih. Tako je leta 1883. predsedoval mednarodni znanstveni komisiji elektriške razstave na Dunaji in leta 1885. mednarodni konferenciji za določitev normalnega tona. Leta 1876.—1877. je bil rektor dunajskega vseučilišča. — Po svojih mnogoštevilnih delih zlasti o razširjanji zvokū, o izračunjanji, polarizaciji in interferenciji svetlobe, o prevajanji toplote in zakonih magnetiskih in elektriških sil si je pridobil svetovno ime. Omeniti pa je treba tudi njega slovenskega pisateljskega delovanja v »Vedeži«, »Slov. Bčeli«, »Slov. Glasniku« in »Novicah«, kjer je v mlajši dōbi priobčeval izvirne in preložene pesni ter poučne in znanstvene spise. Imenujemo sosebno sestavke »Črno-

gora in Črnogorci« v »Slov. Bčeli« leta 1852., »Tobake« in »Gozdi« v »Novicah« leta 1854 in »Številne znamenja in sestave« v »Glasniku« leta 1858.

Dne 6. prosinca t. l. je umrl v Belem Gradu izza Vuka in Daničiča najboljši poznavatelj srbskega jezika *Jovan Bošković*. Pokojnik se je porodil v Novem Sadu leta 1833. Prve šole je zvršil doma, v višjo gimnazijo pa je hodil v Karlovcih, Budimu in Požunu. Dovršivši gimnazijske nauke, učil se je na Dunaji poleg prava slovanske filologije, a učitelj mu je bil naš slavni Miklošič; no, največ mu je pripomoglo v poznavanju in učenju srbskega jezika občevanje z Vukom. — Ker mu pravna nauka ni ugajala, dasi jo je zvršil, pustil jo je leta 1859. in se leta 1861. napotil v Srbijo, kjer je bil najprej učitelj na gimnaziji in potem profesor srbskega jezika na veliki šoli v Belem Gradu. Na njega mesto je prišel pozneje glasoviti Daničič, ker se je Bošković leta 1871. vrnil v domovino; vlada srbska mu namreč ni bila prijazna. V Novem Sadu je prevzel uredništvo „Srpskoga Ljetopisa“ in bil namestnik tajniku „Matice srpske“. — Leta 1875. se je vrnil v Beli Grad ter bil imenovan za knjižničarja narodne knjižnice in čuvarja narodnega muzeja. — Ko je Daničič odšel v Zagreb, imenovali so ga zopet za profesorja srbskega jezika na visoki šoli, katero službo je opravljal vse do lani, ko je bil imenovan za ministra prosvete in cerkvenih stvari. — Bošković je napisal mnogo jezikoslovnih razprav, kakor: „Trebali književnici, da uče svoj jezik“, „O nepotrebnim tujim rečima u srpskom jeziku“, „O staro-slovenskom jeziku“, „O sadašnjem stanju srpske gramatike“, „Nauka o jeziku i njezinim zadatcima“ i. dr. — Uredil je lepo število „Glasnika srpskog učenog društva“ in „Srpskog Ljetopisa“, v katerem so lani začela izhajati njegova „Pisma o historiji srpske književnosti“. Kot minister se je trudil posebno mnogo, da povzdigne šolstvo v Srbiji, ali prehitela ga je nagla smrt. — o.

Dne 12. prosinca t. l. je vzela smrt Hrvatoma akademiskega slikarja *Ferdinanda Quiquerca* v najlepši dobi. — Pokojnik se je porodil v Budimu leta 1847. Zvršivši v Zagrebu gimnazijo, slusal je pravo, ali skoro je pustil pravne nauke in se posvetil jedino slikarstvu, s katerim se je bavil že od svoje mladosti. Bil je v Monakovem, v Benetkah, Firenci, Rimu in Napolji, ali to je bilo kratko časa, ker mu gmotni pomočki niso dopuščali, in takó se na žalost ni mogel popolnoma spopolniti v slikarski umetnosti. — Predmete svojim slikam je jemal največ iz zgodovine, in takó so nastale slike: „Kronanje hrvaškega kralja Zvonimira“, „Smrt Matije Gubca“, „Nikola Zrinski navaljuje na Turke pri Sigetu“, „Frankopan in Zrinski v temnici“. — Vračujoč se iz Italije s svojih studij, šel je v Črno Goro, kjer je bil leto dni dvorski slikar kneza Nikole, in od onod je ponesel lepih idej iz črnogorskega življenja za svoje slike. — Med drugimi so znane njegove podobe „Kraljević Marko in njegov šarec“, „Kosovska devojka“, „Črnogorski goslar“ in „Prihod Hrvatov na obalo Jadranskega morja“. — Slikal je tudi na presno v glasoviti cerkvi Marije Bistrice in kolikor mi je znano, nekoliko slik v cerkvi na Polenščaki na Štajerskem. Pokojnik, dasi je bil darovit v kompoziciji, vendar se v slikarski umetnosti ni mogel popolnoma dovršiti. — Naj počiva v miru! — o.

Listnica. Gosp. M. V. v Z. Novi članek o „Tržačanu“ je že postavljen, toda odložiti smo ga morali za prihodnjo številko. Prosimo Vas prijaznega potrpljenja! — Ogin. Jedno prihodnjč. — Naprednjak v Trstu. Z brezimnimi dopisniki se izvestno ne bodedo prepirali, nikar še o takih stvareh. — Lajoš. „Tovarnar“ v tej obliki ni za nas, preuarejati ga pa tudi ne utegnemo. — Ž. Humoreske še nismo prečitali; brčkone Vam povemo svoje misli o priliki pismeno. — ρ. O ledenih cveticah pač ni možno reči, da so lepe „kot čar smehljajočih se lic“. Primera „srce — vrt“, na katerem cveto „upi in nade“, zdi se nam vendar že prenavadna. V 3. in 4. kitici pogrešamo notranje zveze. Morda nam pošljete kaj boljšega; oblika sicer ni baš slaba.

Odbor »Slovenske Matice« naznanja častitim društvnikom prežalostno vest, da je nje večletni, prezasluzni predsednik, občesposhovani gospod

JOSIP MARN,

c. kr. gimnazijski profesor, častni kanonik, konzistorijalni svėtnik, vitez Franc-Josipovega ředa i. t. d., i. t. d.

danes ob 10. uri dopoldne po dolgi, težki bolezni, večkrat prejemši sv. zakramente za umirajoće, v 61. letu svoje dobe v Gospodu mirno zaspal.

Truplo nepozabnega rajnika prenesó v nedeljo, dne 26. januarija, ob 4 $\frac{1}{2}$ uri popoldne in hiše Pred škofijo št. 10 na pokopališće k Sv. Krištofu.

Sv. maša za dušo preblagega pokojnika se bode darovala v ponedeljek, dne 30. januarija, v stolni cerkvi Sv. Nikolaja.

Predragi predsednik bodi priporoćen v blag spomin in spodobno molitev.

V Ljubljani, dne 27. januarija 1893.

Književne zasluge prof. Marna so toli dobro znane vsemu slovenskemu svetu, da se nam zdi sedaj, ko stojimo ob njega preranem grobu, vsaka hvalna beseda odveć. Kdor vé, koliko in kakšnega gradiva je nagrmadil v tridesetih letnikih svojega „Jezićnika“, kdor vé, kaj je bil pokojnik „Matici Slovenski“, vsakogar mora prešinjati bridka zavest, da smo zopet izgubili književnika, ki je do poslednjega diha delal in živel v prospeh naše književnosti in naše prosvete! Čast njega spominu, mir plemeniti duši njegovi!

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., ćetrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Izdajatelj **Janko Kersnik**. — Odgovorni urednik dr. **Ivan Tavćar**.
Upravništvó »Národna Tiskarna« Kongresni trg št. 12. v Ljubljani.

Tiska »Národna Tiskarna« v Ljubljani.